

วิจัยในชั้นเรียน

การส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ
แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์

นางสาวจุฑารัตน์ มีบุษยา
ครู

ปีการศึกษา 2568
วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี สถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 2
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

วิจัยเรื่อง : การส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
ของนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ
แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์
ชื่อผู้วิจัย : นางสาวจุฑารัตน์ มีบุษยา
หน่วยงาน / สถานศึกษา : วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี
ปีการศึกษา : 2568

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่องการส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ ซึ่งการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน หลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1,2 ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้ว่า นักเรียนแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสม มีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน และมีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน ในระดับ ดีมาก รวมทั้งกล้าแสดงออกอย่างชัดเจน อยู่ในระดับ ดี นับว่าเป็นการพัฒนาความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนในการนำเสนอผลงานอย่างสร้างสรรค์ มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น สามารถนำเสนอ การสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างสร้างสรรค์ของตนให้ผู้อื่น/ผู้รับสารเข้าใจได้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ณ ปัจจุบัน ให้ผู้รับสารได้ประจักษ์เจตจำนงที่สร้างสรรค์ของผู้ส่งสารแก่ตนได้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1
ขอบเขตในการศึกษา	2
วิธีการดำเนินการวิจัย	2
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	2
สมมติฐานการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
การส่งเสริมและพัฒนา	4
ความกล้าแสดงออก	11
การสร้างสรรค์	29
ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	44
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	44
วิธีการสร้างเครื่องมือ	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	45
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	45
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	48
สรุปผลการวิจัย	48
อภิปรายผล	48
ข้อเสนอแนะ	48
บรรณานุกรม	49
ภาคผนวก	50
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย	51
ภาคผนวก ข ภาพการดำเนินงานกิจกรรม	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนนักเรียนรายวิชา การออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี มีการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนกับเพื่อนในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ชื่นชมผลงานของกันและกัน ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนมากที่มีความเขินอาย ขณะนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ผลักไสให้เพื่อนออกมาหน้าชั้นเรียนก่อนตน ไม่สามารถพูดนำเสนอผลงานของตนเองได้อย่างรื่นไหล พูดตะกุกตะกัก ทั้งที่ตนใช้ความตั้งใจ เพียรพยายามในการสร้างสรรค์งานชิ้นนั้น ๆ ขึ้นมา และโดยธรรมชาติตัวนักเรียน เพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงครู ก็มีการพูดคุยเสวนากันอย่างสนิทนสน ทั้งในบางครั้งนักเรียนบางกลุ่มไม่มีแนวทางการจัดทำที่สร้างสรรค์ ส่งผลให้การสร้างสรรค์แนวความคิดไม่ถูกพัฒนา

การแก้ปัญหานักเรียนที่ไม่กล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ ใช้วิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกล้าที่จะแสดงออก การกระตุ้นด้วยการส่งกำลังใจ การกระตุ้นด้วยการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการกล้าแสดงออกการด้วยการแสดงให้เห็นว่ากรกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง ถือเป็นเรื่องดี น่าชื่นชม ไม่เสียหาย จึงควรฝึกความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ตั้งแต่ตอนนี้ อาจทำได้โดยการฝึกซ้ำ ๆ สร้างโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกหน้าชั้นเรียนบ่อยครั้ง ทำให้เกิดความเคยชิน ไม่ประหม่า เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งนำไปใช้ในการเรียน การทำงาน และชีวิตประจำวันสืบต่อไป

จากปัญหาข้างต้น ครูผู้สอนจึงตระหนักเห็นความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน รายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเรื่องความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ถึงสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม ให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า แสดงศักยภาพสู่การรับรู้ของคนโดยรอบได้ ประจักษ์อย่างเต็มความสามารถ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้นักเรียน ในรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ ได้พัฒนาความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ ในการนำเสนอผลงานสามารถพูดแสดงแนวความคิดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของงานที่สรรค์สร้าง

2. เพื่อประเมินผลการส่งเสริมความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนในรายวิชา การออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์

ขอบเขตในการศึกษา

1. ด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น : ความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนของนักเรียน

ตัวแปรตาม : การแสดงออกหน้าชั้นเรียนของนักเรียนอย่างสร้างสรรค์

2. ด้านประชากร

นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1,2 รายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี จำนวน 32 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เสริมกำลังใจด้วยการให้คะแนน

2. เสริมกำลังใจด้วยการให้คำชม

3. กระตุ้นด้วยการแสดงให้เห็นถึง ประโยชน์ ข้อดี และแสดงตัวอย่างตัวอย่างของผู้ที่มีความกล้าแสดงออกเพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดี

4. ส่งเสริมการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกหน้าชั้นเรียนบ่อยๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์

2. แบบประเมินพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์

3. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหน้าชั้นเรียนของนักเรียนในแต่ละครั้ง

สมมติฐานการวิจัย

เมื่อมีการกระตุ้นและการเสริมกำลังใจเกี่ยวกับความกล้าแสดงออก นักเรียนมีความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ สามารถพูดแสดงแนวความคิดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของงานที่สรรค์สร้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นักเรียนมีการพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ สามารถพูดแสดงแนวความคิดได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของงานที่สรรค์สร้าง นำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิต ณ ปัจจุบัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การส่งเสริมความกล้าแสดงออก คือ การกระตุ้นและการเสริมกำลังใจเกี่ยวกับความกล้าแสดงออก ให้นักเรียนมีความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนในทางที่ถูกต้อง ด้วยความเหมาะสม
2. พัฒนาความกล้าแสดงออก คือ การพัฒนาทักษะความกล้าแสดงออก ให้นักเรียนได้นำความเป็นตัวเองมาใช้ในการเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ
3. ความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกทางความคิด กิริยาท่าทาง ของตน โดยไม่ก้าวร้าว เบียดเบียน หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน คิดค้น แนวคิดใหม่ ๆ แสดงออกให้คนอื่นได้เห็นความสร้างสรรค์ในกันบั้งของหัวใจ
4. รายวิชา การออกแบบผลิตภัณฑ์ คือ รายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ทั้งความหมายเกี่ยวข้อง วิธีคิด กระบวนการสร้างสรรค์ ทางศิลปะ ให้นักเรียนได้เห็น รวมถึงดำเนินการจัดทำแนวทางต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
5. สาขาวิชาการออกแบบ คือ สาขาวิชาที่เปิดสอนเกี่ยวกับการออกแบบ ให้นักเรียนที่เรียนครบหลักสูตร นำความรู้ไปต่อยอด หรือประกอบอาชีพเกี่ยวกับสาขาวิชาดังกล่าว
6. แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ คือ แผนกหนึ่งที่อยู่ในประเภทวิชา ศิลปกรรม ที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดไว้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียน รายวิชา การออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ โดยผู้สอนได้ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งสารสนเทศ การส่งเสริมและพัฒนา ความกล้าแสดงออก การสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียงและเสนอรายละเอียดในหัวข้อ ต่อไปนี้

1. การส่งเสริมและพัฒนา
2. ความกล้าแสดงออก
3. การสร้างสรรค์
4. ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การส่งเสริมและพัฒนา

1.1 การส่งเสริม

1.1.1 ความหมายของการส่งเสริม

ความหมายของการส่งเสริม การส่งเสริมเป็นขบวนการ การให้ความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้รับการส่งเสริมเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านทัศนคติและพฤติกรรม เช่น เปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติโดยนำวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ แม้ว่าจะมีการให้นิยามของการส่งเสริมแตกต่างกันออกไป หากกล่าวโดยทั่วไป แล้ว

การส่งเสริมคือขบวนการที่ได้มีการวางแผนไว้ก่อนแล้วเพื่อให้เกษตรกรตระหนักถึงปัญหาและวิธีการที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรค ต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องรวมถึงการจูงใจ ให้เกษตรกรหาทางแก้ไข ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อีกด้วย การส่งเสริมมีองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่

- 1) เป็นขบวนการศึกษา
- 2) เน้นการเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นและใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ
- 3) เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ยอมรับวิธีการทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือสมัยใหม่และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เอง

- 4) เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

ทำให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีบทบาทการส่งเสริมดังที่ได้กล่าวแล้วว่าการส่งเสริมเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

- 4.1) บุคคลกลุ่มเป้าหมายที่จะเปลี่ยนทัศนคติ
- 4.2) สื่อหรือข้อมูล ที่จะนำเสนอให้มีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติ
- 4.3) ผู้สื่อความหมายหรือบุคคลหรือเครื่องมือที่นำเสนอสื่อข้อความให้กับ

กลุ่มเป้าหมาย

1.1.2 กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้

ในการพัฒนาประเทศ ความรู้และความดีเป็นสิ่งต้องการไปทุกแห่งสิ่งทั้งสองประการนี้ขึ้นอยู่กับปัญญาบุคคลต้องมีปัญญาเพื่อเห็นทางแห่งความถูกต้อง ความดีที่อาศัยศรัทธาอย่างเดียวไปไม่ได้ไกล จึงจำเป็นต้องมีปัญญานำ เพราะการใช้ศรัทธาอย่างเดียวนั้น การพัฒนาจะเปลี่ยนแปลงหรือตามไม่ทันเหตุการณ์ ดังนั้นการพัฒนาที่สร้างสรรค์ต้องตั้งอยู่บนฐานของปัญญาอยู่ตลอดเวลา หากการพัฒนา คือมีปัญญาขึ้นเท่านั้น มันจะทำให้สิ่งต่าง ประสานสอดคล้องลงตัวไปหมด มนุษย์สามารถท าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสร้างสรรค์และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมของประเทศ ถ้ามนุษย์ขาดปัญญาหรือไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพการสร้างสรรค์ และการพัฒนาดังกล่าวก็จะไม่ได้ผล เพราะฉะนั้น เราจึงต้องการคนที่แข็งแรง มีสุขภาพดีมีปัญญาเป็นคนดีมีสติปัญญาเป็นคนดีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาตนเองและประเทศ (ประเวศ วะสี, 2533)

กระบวนการพัฒนาบุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เป็นสิ่งจ าเป็นอย่างยิ่ง ต่อการดำรงอยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน ด้วยเหตุที่ว่า ทุนหรือทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศและในโลกมีความลดน้อยลงหรือมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น การแสวงหาทุนภายนอก คือการน าทรัพยากรมาใช้เพียงอย่างเดียวและให้เกิดความสิ้นเปลืองเป็นสิ่งที่เป็อันตรายต่อมนุษย์และสรรพสิ่งในโลก เพราะว่า ทรัพยากรหรือทุนภายนอกยังใช้อย่างหมดยังใช้อย่างสิ้นเปลืองหรือไม่ใช้ก็เกิดการเสื่อมสลายด้วยตัวของมัน ซึ่งต่างจากทุน คือความรู้ ความดี ความงาม เพราะความรู้ ความดี ความงาม ยิ่งใช้อย่างองาม ยิ่งใช้อย่างเพิ่มพูน ถ้าบุคคลมีความรู้ มีความสามารถในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น สามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าอย่างสูงสุด สามารถบริหารจัดการองค์กร และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้ทรัพยากรภายนอกน้อยที่สุด และความดี คือ การสำนึกถึงคุณค่าในทรัพยากรและด้วยความงาม คือ การบริหารจัดการที่ดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ดังนั้น กระบวนการเสริมสร้างความรู้ให้กับบุคคล ชุมชน สังคม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี มีความสมบูรณ์ด้วยความดี ความงาม นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคนและน ำไปสู่การพัฒนาสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะสิ่งเหล่านั้นทั้งหมด เป็นกระบวนการสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย เพราะเป็นการพัฒนาความรู้คู่กับการพัฒนาคุณธรรมที่มีความจ ำเป็นต่อสังคม และจากการศึกษาพบว่า มีประเด็นกับกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้

1.2 การพัฒนา

แนวความคิดเกี่ยวกับ “การพัฒนา” เริ่มมีมาตั้งแต่อดีตกาล ด้วยการที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมดำรงชีวิตด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมแล้วมีการคัดเลือกผู้นำ เพื่อต ำเนินการพัฒนากลุ่มของตนเองเพื่อการ

อยู่รอดของเผ่าพันธุ์ อันเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมา กระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังคงต้องมีการพัฒนากันอยู่ตลอดไป นับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การกำหนดแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากส นักคิดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุดังกล่าวคำว่าพัฒนาจึงได้กลายเป็นค าที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เพราะจากการที่ประเทศต่าง ๆ ต้องประสบกับปัญหาจากสงครามจึงจ ำเป็นที่จะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการเพื่อดำเนินการปรับปรุง พื้นฟู แก้ไขสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในประเทศของตนเอง จึงทำให้มีการนำค ำว่าพัฒนาไปใช้ในหลายรูปแบบ กว้างขวางและแพร่หลาย เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนาการเมืองและการพัฒนาด้านอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นการนำค ำว่าพัฒนาไปใช้ ก็จะมี ความหมายแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ที่น ำไปใช้ โดยเนื้อหาในบทนี้เป็นการกล่าวถึงพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งประกอบไปด้วย ความเป็นมาของการพัฒนา ความหมายของการพัฒนา ลักษณะของการพัฒนา แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา พัฒนาการของการพัฒนาในสังคมไทย การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ความสำคัญของการพัฒนาและยุทธศาสตร์การพัฒนา

1.2.1 ความเป็นมาของการพัฒนา

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์นั้น ได้เกิดขึ้นหรือมีมานานแล้ว อาทิเช่น แนวคิดของนักปราชญ์ชาวกรีก คือเพลโต (Plato) ที่ปรากฏในหนังสืออูตมรัฐ (The republic) แนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ในหนังสือการเมือง (Politics) และแนวคิดนักปรัชญาตะวันออก เช่น แนวคิดของพระบรมศาสดาพุทธเจ้า (Buddha) ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก(Tripitaka) เป็นต้น แต่แนวคิดในเชิงวิชาการนั้น ค ำว่า “การพัฒนา” หรือ “Development” เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้บัญญัติคำนี้ขึ้นเพื่อนำมาใช้เรียกการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป

การปฏิวัติอุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว อาทิ การเปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานจากคนและสัตว์เป็นพลังงานจากเทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรเครื่องยนต์ต่าง ๆ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ เช่น อาชีพเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม สถานที่ประกอบอาชีพเปลี่ยนจากเรือกสวนไร่นาเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ระบบการผลิตแบบเพื่อการยังชีพเป็นเพื่อการค้า ที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทไปเป็นเมือง สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นต้น ชีวิตในโรงงานอุตสาหกรรมยังไม่ได้รับมาตรฐานหลายประการ เช่น การขาดสวัสดิภาพและความปลอดภัยโรงงานคับแคบ แสงสว่างไม่เพียงพอ มีการใช้แรงงานจากเด็กและผู้หญิง การได้รับค่าจ้างต่ำ เป็นต้นนักเศรษฐศาสตร์จึงได้นำค ำว่าพัฒนามาใช้เพื่อเรียกวิธีการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวยุโรปในขณะนั้นให้สูงขึ้น (ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ, 2518 : 26-35) เวลาต่อมาได้รับการยอมรับจากนักสังคมศาสตร์โดยทั่วไป โดยเฉพาะนักสังคมวิทยาพัฒนาการและนักมานุษยวิทยาพัฒนาการ จึงทำให้ค ำว่าพัฒนาได้รับการยอมรับและน ำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง คำว่าการพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันกว้างขวางมากขึ้น โดยประธานาธิบดี แฮรี เอส. ทรูแมนแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้เป็นผู้จุดประกายให้กับชุมชนโลก โดยมีนัยยะของการผลักดันความคิดเรื่องของการพัฒนา ซึ่งได้รับการวิเคราะห์ว่าเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เมื่อสงครามเย็นเริ่มต้นขึ้น ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาในชุมชนโลก ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ของทรูแมน เมื่อวันที่ 20 มกราคม ค.ศ.1949 ซึ่งเป็นวันที่ทรูแมนเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา คนที่ 33 และถือว่าเป็นศักราชใหม่ของโลก คือศักราชแห่งการพัฒนา (นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, 2544 : 2) โดยได้กล่าวว่า

“เราจะต้องเริ่มลงมือท างานอันหาญกล้าขึ้นใหม่ของเรา คือการน าคความก้าวหน้าทางศาสตร์ต่าง ๆ และทางอุตสาหกรรมของเรามาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและสร้างความเติบโตในแถบถิ่นด้อยพัฒนา คติจักรวรรดินิยมแบบเก่า ซึ่งได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบเพื่อประโยชน์จากต่างชาตินั้นไม่มีอยู่ในแผนงานของเรา งานที่เราได้วางไว้ คือการพัฒนาโดยมีมโนทัศน์ว่าจะใช้ความยุติธรรมแบบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน”

จากการที่ประธานาธิบดี แฮรี เอส. ทรูแมนได้ใช้คำว่าด้อยพัฒนาเป็นครั้งแรกนี้ ณ วันนั้นประชาชนกว่าสองพันล้านคนได้กลายเป็นคนด้อยพัฒนาขึ้นมาตามความคิดของทรูแมนในทันทีในช่วงแรก ๆ การพัฒนาไม่มีความหมายที่ชัดเจนนัก แต่เป็นการเปรียบเทียบกับสภาพของการด้อยพัฒนา ซึ่งมีความหมายรวม ๆ ถึงสภาพของประเทศโลกที่สามที่มีรายได้ต่ำ สุขภาพอนามัยและการศึกษาดำ โดยได้มีการนำเสนอแนวคิดที่ว่าประเทศที่ร่ำรวยควรให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่ด้อยพัฒนา สหรัฐอเมริกาซึ่งมีบทบาทสำคัญในสหประชาชาติเป็นหัวหอกสำคัญในการช่วยสร้างการพัฒนาให้แก่ประเทศด้อยพัฒนาต่าง ๆ ทั่วโลก (จามะรี เชียงทอง, 2549 : 29) ประกอบกับการที่ประเทศต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาภายหลังจากสงคราม ทำให้ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขสภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศตนให้กลับฟื้นคืนสู่สภาพเดิม

บางประเทศที่ได้รับเอกราชให้ปกครองตนเองก็ต้องหาแนวทางและวิธีการในการพัฒนาประเทศตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา จึงเป็นเหตุให้ค วามการพัฒนาได้มีการนำใช้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ต่อมาในปีค.ศ.1960 ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kenedy) ได้เสนอองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ให้ถือว่าปี ค.ศ.1960-1969 เป็นทศวรรษแห่งการพัฒนาของโลกซึ่งเป็นที่ยอมรับขององค์การสหประชาชาติและยังได้ประกาศเพิ่มเติมให้ปี ค.ศ.1970-1979 เป็นทศวรรษที่สองของการพัฒนาโลกต่อไปอีกด้วย (สมยศ พุ่มหว่า, 2534 : 178)

เมื่อคำว่า การพัฒนาได้ถูกนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายมากขึ้น การพัฒนาในความหมายตามธรรมชาติได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยมีการให้คุณค่าเพิ่มเติม ซึ่งคุณค่าที่มีการกล่าวถึงนี้ คือวิธีการผลิตโดยเฉพาะวิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ถูกมองว่าเป็นการวิวัฒนาการของสังคมขั้นสูง การกำหนดคุณค่าดังกล่าวทำให้การพัฒนา มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ถูกกำหนดให้มีวิวัฒนาการไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือวิธีการผลิตแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตก ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้วิเคราะห์ว่า การพัฒนาเป็นเหมือนลัทธิอาณานิคมใหม่ที่มีการครอบงำจากทางประเทศตะวันตก

ดังนั้นความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลก ทำให้มีการจัดแบ่งประเทศในโลกออกเป็นตามระดับของการพัฒนาประเทศและอุดมการณ์ทางการเมือง คือ

1) ประเทศในกลุ่มที่ได้พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับสูงตามลัทธิทุนนิยม ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันนีและญี่ปุ่น เป็นต้น

2) ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมภายใต้ระบบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ ได้แก่ รัสเซีย จีน โปแลนด์ เชโกสโลวาเกีย เป็นต้น

3) ประเทศในโลกที่สาม ส่วนใหญ่เป็นประเทศซึ่งแต่เดิมเคยเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับต่ำ ได้แก่ ประเทศในแอฟริกาและเอเชีย เช่น เอธิโอเปีย อียิปต์ บราซิล ลาว พม่ารวมทั้งไทย เป็นต้น

ประเทศโลกที่สามหรือประเทศด้อยพัฒนา (Underdeveloped Countries) ซึ่งต่อมามีการเรียกชื่อให้ดูดีกว่าว่าประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries)

1.2.2 ความหมายของการพัฒนา

ความเป็นมาของคำว่า การพัฒนาดังกล่าวเบื้องต้นเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า กระแสแห่งความเจริญของประเทศตะวันตกหรือประเทศที่พัฒนาแล้วได้หลั่งไหลไปสู่ประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่มีความเจริญน้อยกว่า คำว่า การพัฒนาจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายความก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับประเทศในตะวันตก ซึ่งมีความหมายครอบคลุมหลายแง่มุม ไม่เป็นที่เข้าใจอย่างเดียวกันในแต่ละประเทศแต่ละช่วงเวลา เราจะพบว่าในช่วงแรก ๆ ของการนำเอาแนวความคิดการพัฒนามาใช้จะเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ทันสมัย หรือการปรับให้เป็นอุตสาหกรรม เป็นต้น ต่อมานักสังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาที่แตกต่างกันออกไป ทำให้รูปแบบ วิธีการและยุทธวิธีในการพัฒนาประเทศต่าง ๆ มีความแตกต่างกันออกไป แนวคิดของการพัฒนาจึงครอบคลุมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมด้วย ดังนั้นจึงขอนำเสนอความหมายคำว่า การพัฒนา ตามทัศนะของนักวิชาการไทย ดังนี้

จิตยา สุวรรณชนู (2522 : 341) กล่าวว่า การพัฒนา คือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการจัดสรรทรัพยากรของสังคม เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่สังคมนั้นได้เลือกสรรแล้ว ด้วยการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากร เชียงกุล (2527 : 17-18) อธิบายว่า การพัฒนาที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ

ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการทางร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาสิ่งแวดล้อมที่ดี พักผ่อนหย่อนใจและการพัฒนาวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่า “การพัฒนาคุณภาพ” เพื่อให้เห็น

ว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้าหรือรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

ยิววัฒน์ วุฒิเมธี (2534 : 2) อธิบายว่า การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Means) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือคุณภาพชีวิต ชุมชนและสังคมดีขึ้นและนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแล้วยังมีการกำหนดอัตราการเปลี่ยนแปลง (Rate of Change) เอาไว้ด้วย

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2543 : 282) ให้ความหมายว่า การพัฒนานั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะต้องมีองค์ประกอบของเครื่องชี้วัดที่สำคัญและต้องผสมผสานระหว่าง

- 1) มีการเปลี่ยนแปลง (Change) ในทางบวก ได้แก่ การปรับปรุงเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตเสมอ ถ้าเปลี่ยนแปลงในทางลบไม่ถือว่าเป็นการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องดีขึ้น เจริญขึ้น งอกงามขึ้น และต้องเกี่ยวข้องกับ 4 แกนหลัก คือคน โครงสร้าง เทคโนโลยีและระบบหรืองาน (รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้วย)

- 2) การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมีการควบคุม (Control) ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้โดยการกำหนดเป็นแผนที่ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ดำเนินตามเป้าหมายอย่างเด่นชัดและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาโดยประชาชน เพื่อประชาชนและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

- 3) ผลของการพัฒนานั้นต้องเกิดความเสมอภาค (Equity) และการกระจายใหม่ (Redistribution) ในการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องรายได้ และการกระจายความเป็นธรรมในเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of Life) แก่กลุ่มคนในสังคมอย่างยุติธรรมและจะต้องทำให้เกิดความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงในเรื่องโอกาส (การศึกษา การทำงาน ความก้าวหน้า ฯลฯ)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547 : 3) กล่าวว่าการพัฒนา คือการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Planned or Directed Change) นั่นคือการพัฒนาได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไร พัฒนาอย่างไร ช้าเร็วอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและเป็นผู้ถูกพัฒนา เป็นต้น

นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร (ม.ป.ป. : 5) ได้อธิบายว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการในการที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของประชาชนส่วนใหญ่ให้ดีขึ้น ซึ่งรวมถึงเรื่องที่ดีสินคุณค่าของคนในแต่ละสังคมด้วย ความหมายของการการพัฒนาจึงแตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา สถานที่และลักษณะของปัญหาหรือความต้องการของแต่ละสังคม โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งมาซึ่งการปรับปรุงให้ดีขึ้นสำหรับคนส่วนใหญ่
- 2) ควรจะเป็นอันตรายน้อยที่สุดและเป็นประโยชน์ต่อทุก ๆ คน

- 3) อย่างน้อยที่สุดควรจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานหรือความต้องการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
- 4) มีความสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่
- 5) ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ในความหมายพื้นฐานการพัฒนา ก็คือการทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนในทุก ๆ ด้านของสังคมทั้งมวล การพัฒนามิได้เป็นเพียงการพัฒนาด้านรายได้หรือด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวและไม่ใช้เรื่องของเทคนิค แต่การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดและเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกหมู่เหล่าให้ดีขึ้น

1.3 ทฤษฎีแรงจูงใจ

1.3.1 ความหมายและองค์ประกอบของแรงจูงใจ (Motivation)

แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเพื่อไปยังจุดมุ่งหมายดังนั้นแรงจูงใจจึงเป็นความปรารถนา ที่บุคคลมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายโดยการเรียนรู้ของแต่ละคนนั่นเอง เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าต่างๆ และบุคคลจะเกิดความต้องการ(Needs) และถ้าความต้องการของบุคคลไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลจะเกิดความเครียด(stress) เมื่อบุคคลสะสมความเครียดไว้มาก ๆ บุคคลจะขาดความสุขในการดำเนินชีวิต การสะสมความเครียด ความวิตกกังวลมากๆ จะทำให้บุคคลเกิดแรงขับ (drive) ที่จะกระทำ กิจกรรมบางอย่างหรือแสดงพฤติกรรมบางอย่างให้ลดความเครียดนั้นลงมากระบวนการที่เกิดขึ้นภายในนี้เอง ซึ่งจะทําการกระตุ้นให้บุคคลไปสู่การกระทำ บางอย่างไปสู่เป้าหมาย กระบวนการเช่นนี้เรียกว่า แรงจูงใจ (Motivation)

องค์ประกอบในการเกิดแรงจูงใจ มี 4 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นความต้องการ (needs stage) ออความต้องการเป็นสภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาด สิ่งที่จะทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกายท ำหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งนี้อาจจะเป็นสิ่งที่จ ำเป็นต่อการด ำเนินชีวิตจึง ทำให้เกิดแรงขับและเกิดแรงกระตุ้น เช่น ความหิว เมื่อบุคคลหิวบุคคลก็ต้องพยายามหาอาหาร คนที่ลัด น้ำหนักโดยการใช้ยาลดความอ้วน ยาจ ำไปกดประสาทไม่ให้หิวแต่พอหลังจากไม่ใช้ยาลดน้ำหนัก จะเห็นว่าคน ที่ลัดน้ำหนักโดยใช้ยาจะกินอาหารชดเชยมากขึ้นและอาจจะกลับมาอ้วนใหม่อีก หรือเด็กเล็กที่ไม่กินนมตอนป่ว ย แต่พอให้ป่ว ยเด็กจะเริ่มกินนมมากขึ้นเพื่อชดเชยตอนที่ป่ว ย ความกระหายก็เป็นความต้องการอีกอย่าง ที่ เมื่อเกิดแล้วบุคคลต้องหาวิธีการเพื่อให้หายกระหาย ความต้องการทางเพศและความต้องการการพักผ่อนก็ จัดเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในการด ำรงชีวิต และไม่มีใครในโลกนี้ที่พยายามฝืนเพื่อไม่ให้ตนเองหลับ มนุษย์ทุกคนต้องการการพักผ่อนด้วยกันทั้งสิ้น

2) ขั้นแรงขับ (drive stage) หรือภาวะที่บุคคลถูกกระตุ้นให้เกิดแรงขับ เมื่อบุคคลเกิดแรงขับ แล้วบุคคลจะนั่งอยู่เฉยๆ ไม่ได้บุคคลอาจจะรู้สึกไม่มีความสุข กระวนกระวายใจ ดังนั้นบุคคลจะคิดค้นหา วิธีการที่ทำให้ตนเองรู้สึกว่าได้รับการตอบสนองจากความหิว ความกระหาย ความต้องการ

ทั้งปวงที่เกิดขึ้น เพื่อผลักดันให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง ตามที่บุคคลต้องการ เช่น เมื่อเราวิ่งเหนื่อยๆ อากาศก็ร้อนจัด ทำให้

เราเหนื่อยและคอแห้งอยากกินน้ำ สิ่งที่เราต้องการบำบัดความกระหายในช่วงเวลานั้นคือน้ำ บุคคลจะ พยายามทุกวิธีทางที่จะหาน้ำมาดื่ม

3) ขั้นพฤติกรรม (behavior stage) เป็นขั้นที่เกิดแรงขับอย่างมากที่ท าให้บุคคลเดินไปหาน้ำดื่ม โดยการเดินเข้าไปในร้านสะดวกซื้อแล้วเปิดขวดดื่มแล้วจึงเดินมาจ่ายสตางค์หรือถ้าทนต่อความกระหายน้ำได้ก็ รีบเดินอย่างรวดเร็วไปจ่ายสตางค์แล้วยกน้ำ ดื่มรวดเดียวหมดขวด ชื่นใจ ความกระหายก็บรรเทาลง

4) ขั้นลดแรงขับ (drive reduction stage) เป็นขั้นสุดท้ายที่อินทรีย์ได้รับการตอบสนอง คือ ได้ดื่ม น้ำเป็นขั้นที่บุคคลเกิดความพึงพอใจ ความต้องการต่างๆ ก็จะลดลง

2. ความกล้าแสดงออก

2.1 พฤติกรรมมนุษย์

พฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตได้หรือวัดได้เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการทางกายภาพ เช่น ความหิว ความกระหายสิ่งเร้าภายในนี้จะมีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นเด็กให้แสดงพฤติกรรม และเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นในสังคม สิ่งเร้าภายในจะลดความสำคัญลง สิ่งเร้าภายนอกทางสังคมที่เด็กได้รับรู้ในสังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าในการกำหนดว่าบุคคลควร จะแสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อผู้อื่นสิ่งเร้าภายนอก ได้แก่ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง 5 คือ หูตา คอ จมูก การสัมผัสสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลที่จะจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจที่เรียกว่า การเสริมแรง(Reinforcement) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิด คือ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่พอใจทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น เช่น คำชมเชย การยอมรับของเพื่อน ส่วนการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่ไม่พอใจหรือไม่พึงปรารถนานำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยลง เช่น การลงโทษเด็กเมื่อลักขโมย การปรับเงินเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

2.2 เจตคติ (Attitude)

2.2.1 ความหมายของเจตคติ

“เจตคติ” คือ ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสิ่งใด ๆ ซึ่งแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในลักษณะ ชอบ ไม่ชอบ อาจเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย พอใจ ไม่พอใจ ต่อสิ่งใด ๆ ในลักษณะเฉพาะตัวตามทิศทางของทัศนคติ ที่มีอยู่และท ำให้เป็นตัวก าหนดแนวทางของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง

2.2.2 องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) การรู้ (COGNITION) ประกอบด้วยความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ เช่น ทศนคติ ต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้ ก็คือ จะประกอบด้วยความเชื่อที่ได้ประเมินค่าแล้วว่า น่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือดีหรือไม่ดีและยังรวมไปถึงความเชื่อในใจว่าควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างไรต่อ เป้าหมายที่ศนคติจึงจะเหมาะสมที่สุด ดังนั้นการรู้และแนวโน้มพฤติกรรมจึงมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิด

2) ความรู้สึก (FEELING) หมายถึง อารมณ์ที่มีต่อเป้าหมาย เจตคติ นั้น เป้าหมายจะถูกมองด้วยอารมณ์ชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึกนี้เองที่ทำให้บุคคลเกิด ความตึงเครียดขึ้น ซึ่งอาจกระตุ้นให้มีปฏิกิริยาตอบโต้ได้หากมีสิ่งขัดกับความรูสึกมากระทบ

3) แนวโน้มพฤติกรรม(ACTION TENDENCY) หมายถึง ความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้อง กับเจตคติ ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อเป้าหมายเขาจะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมช่วยเหลือหรือสนับสนุน เป้าหมายนั้น ถ้าบุคคลมีเจตคติในทางลบต่อเป้าหมาย เขาก็จะมีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมทำลาย หรือทำร้าย เป้าหมายนั้นเช่นกัน

2.2.3 การเกิดเจตคติ

เจตคติเกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่อาจจะชอบหรือไม่ ชอบ สิ่งใดต้องภายหลัง เมื่อตนเองได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ๆ แล้ว ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า เจตคติเกิดขึ้นจากเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การรวบรวมความคิดอันเกิดจากประสบการณ์หลายๆ อย่าง
- 2) เกิดจากความรู้สึกที่ร่ายพิณพื้ใจ
- 3) เกิดจากการเห็นตามคนอื่น

2.2.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดเจตคติจึงมีหลายประการเช่น

1) ประสบการณ์เฉพาะ เมื่อคนเราได้รับประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะมีลักษณะในรูปแบบ ที่ผู้ได้รับรู้สึกว่าได้รางวัลหรือถูกลงโทษ ประสบการณ์ที่ผู้รู้สึกเกิดความพึงพอใจย่อมจะทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อ สิ่งนั้นแต่ถ้าเป็นประสบการณ์ที่ไม่เป็นที่พึงพอใจก็ย่อมจะเกิดเจตคติที่ไม่ดี

2) การสอน การสอนนั้นอาจจะเป็นทั้งแบบที่เป็นแบบแผนหรือไม่เป็นแบบแผนก็ได้ซึ่งเราได้รับ จากคนอื่น องค์การที่ทำหน้าที่สอนเรามีมากมายอาทิเช่น บ้าน วัด โรงเรียน สื่อมวลชนต่าง ๆ เรามักจะได้รับ เจตคติที่สังคมมีอยู่และน ามายตามประสบการณ์ของการสอนที่ไม่เป็นแบบแผนนั้นส่วนใหญ่เริ่มจาก ครอบครัวตั้งแต่เด็ก ๆ มาแล้ว พ่อแม่พี่น้องมักจะบอกเราว่าสิ่งนั้นไม่ดีสิ่งนี้ไม่ดีหรือใครควรทำอะไร ความสำคัญอย่างไร การสอนส่วนมากเป็นแบบยัดเยียดและมักได้ผลดีเสียด้วยในรูปแบบการปลูกฝังเจตคติ

3) ตัวอย่าง (Model) เจตคติบางอย่างเกิดขึ้นจากการเลียนแบบในสถานการณ์ต่าง ๆ เราเห็น คนอื่นประพฤติเราเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนอื่นออกมาเป็นรูปของเจตคติถ้าเรายอมรับนับถือหรือเคารพ คนๆนั้นเราก็มักจะยอมรับความคิดของเขาตามที่เรารู้ เช่น เด็กชายแดงเห็นบิดาดูรายการกีฬาทางโทรทัศน์ ประจำเขาก็จะแปลความหมายว่า กีฬานั้นเป็นเรื่องน่าสนใจและจะต้องดูหรือถ้าเขาเห็นพ่อแม่ระมัดระวังตัว ชูตัวรับแขกในบ้านมากกว่าของที่อยู่ในสนามหญ้าหลังบ้านเขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าของในบ้านต้องระวังรักษา เป็นพิเศษ ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องพูดว่าอะไรเลย เด็กจะเฝ้าสังเกตการณ์ปฏิบัติของพ่อแม่ต่อ บุคคลอื่นอย่างถาวรจะเรียนรู้ว่าใครควรคบใครควรนับถือ ใครไม่ควรนับถือ

4) ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถาบัน ปัจจัยทางสถาบันมีอยู่เป็นอันมากที่มีส่วนสร้างสนับสนุนเจตคติของเราตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตนในวัด ในโบสถ์ การแต่งกายของคนในสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ เป็นสิ่งให้แนว เจตคติของคนเราเป็นอันมาก

สภาวะที่มีผลต่อการก่อเกิดของเจตคตินั้นมีหลายอย่าง อาทิเช่น ประการแรก ขึ้นอยู่กับการที่ เราคิดว่าเราเป็นพวกเดียวกัน (identification) เด็กที่ยอมรับว่าตนเองเป็นพวกเดียวกับพ่อแม่ย่อมจะรับเจตคติ ของพ่อแม่ง่ายขึ้น หรือที่โรงเรียนหากเด็กถือว่าครูเป็นพวกเดียวกับตนเด็กย่อมจะเชื่อถือหรือเจตคติ ของครู ประการที่สอง ขึ้นอยู่กับว่าเจตคตินั้นคนอื่นเป็นจำนวนมากเชื่ออย่างนั้นหรือคิดอย่างนั้น (uniformity) การที่เราจะมีเจตคติเข้ากลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้นั้นอาจจะมีสาเหตุอื่นอีกเช่น โอกาสที่จะได้รับเจตคติแตกต่างกันนั้นไม่มีประการหนึ่งอีกประการหนึ่งหากไม่เห็นด้วยกับส่วนใหญ่เราเกิดความรู้สึกว่าส่วนใหญ่ปฏิเสธเรานอกจากนี้ประการที่สามการที่เรามีเจตคติตรงกับคนอื่นท ำให้เราพูดติดต่อกับ คนอื่นเข้าใจเมื่อเราเจริญเติบโตจากเด็กเป็นผู้ใหญ่นั้นแน่ที่สุดที่เราจะพบความแตกต่างของเจตคติมากมาย ใน บ้านนั้นนับว่าเป็นแหล่งเกิดเจตคติตรงกันที่สุดแต่พ่อแม่มีเพื่อนฝูงเราจะเห็นว่าเจตคติของเพื่อนฝูงและของพ่อแม่ ของเขาแตกต่างกันบ้าง ในโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับการศึกษาชั้นสูงเราจะพบความแตกต่างของเจตคติมากมาย ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าเจตคติแรกๆที่เราได้รับนั้นค่อนข้างจะคงทนถาวร เจตคตินั้นจะสามารถนำไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ที่คล้ายกัน เช่น คนที่มีพ่อดุขันเข้มงวดเขาจะเกิดความมั่งร้ายต่อพ่อ อาจจะคิดว่าผู้บังคับบัญชานั้นดุขันเข้มงวดและเกิดความรู้สึกมั่งร้ายต่อผู้บังคับบัญชาที่ได้หรือคนงานที่ไม่ชอบหัวหน้างานอาจจะนำความไม่ชอบนั้นไปใช้ต่อบริษัทหรือเกลียดบริษัทไปด้วย

2.2.5 ลักษณะของเจตคติ ลักษณะสำคัญของเจตคติ 4 ประการ คือ

1) เจตคติเป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบ (PREDISPOSITION TO RESPOND) ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะหรือจะเรียกว่าสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง

2) เจตคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา (PERSISTENCE OVERTIME) แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3) เจตคติ เป็นตัวแปรหนึ่งนำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกโดยวาจา หรือการแสดงความรู้สึก ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4) เจตคติ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจ ในอันที่จะทําให้บุคคลประเมินผล หรือเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่ง หมายความว่าไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

เจตคตินับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการทํางานอย่างหนึ่ง นอกจากความพร้อมและการจูงใจ บุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานจะช่วยให้ทํางานได้ผลทั้งนี้เพราะเจตคติเป็นต้นกำเนิดของความคิดและการแสดงการกระทำ ออกมานั่นเอง

กล่าวโดยสรุป เจตคติเป็นลักษณะทางจิตของบุคคลที่เป็นแรงขับแรงจูงใจของบุคคล แสดงพฤติกรรมที่จะแสดงออกไปในทางต่อต้านหรือสนับสนุนต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้น ถ้าทราบทัศนคติของบุคคลใดที่สามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลนั้นได้โดยปกติคนเรามักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติที่มีอยู่

อย่างไรก็ดีเจตคติเมื่อเกิดขึ้นแล้วอาจจะมีลักษณะที่ค่อนข้างถาวรและคงทน ความรังเกียจที่ เรียนรู้ในวัยเด็กอาจจะคงอยู่ต่อไปจนชั่วชีวิต เจตคติทางการเมือง ศาสนาและอื่นๆมักจะมี ความคงทนเป็นอัน มากสาเหตุที่ทำให้เจตคติบางอย่างมีความคงทนอาจมีสาเหตุดังต่อไปนี้

(1) เนื่องจากเจตคตินั้นเป็นแนวทางปรับตัวได้อย่างพอเพียงคือ トラバโตที่สถานการณ์นั้นยังสามารถใช้เจตคติเช่นนั้นในการปรับตัวอยู่เจตคตินั้น ก็จะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากไม่สามารถที่จะใช้ได้ เนื่องจากสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วเจตคตินั้นก็มักจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น ในสหรัฐอเมริกาคนส่วนใหญ่มักจะคัดค้านการช่วยเหลือของรัฐบาลอย่างรุนแรง แต่พอเกิดเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงก็อาจจะรับ ความช่วยเหลือของรัฐบาลมากขึ้น

(2) เหตุที่เจตคติไม่เปลี่ยนแปลงง่ายก็เพราะว่าผู้ที่มีเจตคตินั้นจะไม่ยอมรับรู้สิ่งยกเว้นใด ๆ เหตุการณ์เช่นนี้เรียกว่า Selective perception เช่น คนที่เกลียดยิว เกิดความคิดว่าพวกยิวนี้ชั่วเหี้ยมโหด เอาเปรียบต่อเรามีอยู่มากอยู่บ้านใกล้ๆ ทั้ง ๆ ที่ยิวคนนั้นแสนจะดีเป็นกันเองให้ความช่วยเหลือเราดีเจตคติของเราเมื่ออยู่เดิมจะไม่ยอมรับรู้ความดีของยิวเช่นนั้น ดังนั้นเจตคติจึงไม่เปลี่ยนแปลง

(3) สาเหตุอีกอย่างหนึ่งคือ ความภักดีต่อหมู่กลุ่มที่เราเป็นสมาชิกคนเราไม่อยากได้ชื่อว่าทรยศต่อ พวก ตัวอย่างเช่น หญิงสาวถูกอบรมมาในครอบครัวซึ่งเคร่ง ไม่ยอมให้เล่นการพนัน สูบบุหรี่ เพราะการกระทำ เช่นนั้นครอบครัวถือว่าเป็นการกระทำมิใช่วิสัยสตรีที่ดี ที่จะพึงกระทำ ต่อมาแม้ว่าจะมีโอกาสที่จะกระทำได้แต่ ไม่ทำ เพราะเห็นว่าขัดต่อเจตคติของพ่อแม่ที่เคยสั่งสอนไว้

(4) ความต้องการป้องกันตนเอง บุคคลที่ไม่ยอมเปลี่ยนเจตคติที่เขาเมื่ออยู่เดิมนั้นอาจเนื่องจากเหตุผลว่าหากเขาเปลี่ยนแปลงแล้วจะทำให้คนอื่นเห็นว่าเขาอ่อนแอ เช่น คนขายของเสนอวิธีการขายใหญ่ให้ หัวหน้า หัวหน้าเห็นว่าดีเหมือนกันแต่ไม่ยอมรับเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ทำให้คนอื่นเห็นหัวหน้าไม่มี ความสามารถ

(5) การได้รับการสนับสนุนจากสังคมนั้นคือการที่เราเชื่ออย่างนั้นมีเจตคติอยู่อย่างนั้นเรายังได้รับ การสนับสนุนกับคนที่มีความเชื่ออย่างเดียวกับเราอยู่

2.2.6 หน้าที่และประโยชน์ของเจตคติ เจตคติมีประโยชน์และหน้าที่ คือ

- 1) เป็นประโยชน์โดยการเป็นเครื่องมือ ปรับตัว และเป็นประโยชน์ในการใช้เพื่อทำการต่าง ๆ
- 2) ทำประโยชน์โดยการใช้อุปถัมภ์สภาวะจิตใจ หรือปกป้องสภาวะจิตของบุคคล (EGODEFENSIVE FUNCTION) เพราะความคิด หรือความเชื่อบางอย่างสามารถทำให้ผู้เชื่อหรือคิดสบายใจ ส่วนจะผิดจะถูกเป็นอีกเรื่องหนึ่ง
- 3) เจตคติทำหน้าที่แสดงค่านิยม ให้คนเห็นหรือรับรู้ (VALUE EXPRESSIVE FUNCTION)
- 4) มีประโยชน์หรือให้คุณประโยชน์ทางความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้คนและสิ่งต่าง ๆ
- 5) ช่วยให้บุคคลมีหลักการและกฎเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมหรือช่วยพัฒนาค่านิยมให้กับบุคคล การที่บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคล สถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถ ประเมินและตัดสินใจได้ว่าควรจะทำอะไรจึงจะเหมาะสมและดีงาม

นอกจากนี้ เจตคติทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับรู้อยู่มาก เจตคติมีส่วนกำหนดการมองเห็นของคน และยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีกเช่น

- 1) เตรียมบุคคลเพื่อให้พร้อมต่อการปฏิบัติการ
- 2) ช่วยให้บุคคลได้คาดคะเนล่วงหน้าว่าอะไรจะเกิดขึ้น
- 3) ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จตามหลักชัยที่วางไว้

2.2.7 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ทัศนคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องมาจาก

- 1) การชักชวน (PERSUASION) ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงใหม่ได้หลังจากที่ได้รับคำแนะนำ บอกเล่า หรือได้รับความรู้เพิ่มพูนขึ้น
- 2) การเปลี่ยนแปลงกลุ่ม (GROUP CHANGE) ช่วยเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้
- 3) การโฆษณาชวนเชื่อ (PROPAGANDA) เป็นการชักชวนให้บุคคลหันมาสนใจหรือรับรู้โดยการสร้างสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ขึ้น สิ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติ คือ 1. บิดา มารดา ของเด็ก 2. ระเบียบแบบแผน วัฒนธรรมของสังคม 3. การศึกษาเล่าเรียน 4. สิ่งแวดล้อมในสังคม 5. การพักผ่อนหย่อนใจที่แต่ละคนใช้ประจำตัว

2.2.8 การแก้ไขเจตคติหรือวิธีสร้างเจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยากถ้าจ ว่าเป็นจะต้องช่วยแก้ไขเปลี่ยนเจตคติของคนอาจใช้วิธีเหล่านั้น คือ

- 1) การค่อย ๆ ซ้ำลงให้เข้าใจ
- 2) หาสิ่งเร้าและสิ่งจูงใจอย่างเข้มข้นมาช่วย
- 3) คบหาสมาคมกับเพื่อนที่ดี
- 4)ให้อ่านหนังสือดีมีประโยชน์

5) ให้ลองทำงานเห็นชอบแล้วกลับตัวตัวเอง

2.2.9 เจตคติเปลี่ยนแปลงได้ ปัจจัยที่จะช่วยให้เจตคติเปลี่ยนแปลงได้มีหลายประการ เช่น

1) ความกดดันของกลุ่ม(Group pressure) หากกลุ่มจะสามารถให้รางวัลหรือลงโทษได้ย่อมจะมี แรงกดดันมากในการที่จะกดดันทิศทางเจตคติของเราสิ่งยั่วยุที่เป็นรางวัลนั้น ได้แก่ความเป็นผู้มีคนรู้จักมาก การเลื่อนตำแหน่ง การงาน สัญลักษณ์ของการยอมรับนับถือ เป็นต้น ส่วนสิ่งยั่วยุที่เป็นการลงโทษก็เช่น การเสียเพื่อนฝูง เสียชื่อเสียง เสียตำแหน่ง เป็นต้น ยิ่งเรามีความผูกพันไปจากกลุ่มเท่าใดแรงบีบบังคับของหมู่มีมากเท่าใดหรือยิ่งหมู่กลุ่มนั้น ยิ่งเราต้องการเป็นสมาชิกของหมู่ใด แรงบีบบังคับของหมู่ย่อมมีมากเท่านั้นหรือยิ่งหมู่กลุ่มต้องการเรามากเท่าใดกลุ่มก็ยิ่งต้องการให้เราปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่มเท่านั้น กลุ่มที่มีเกียรติศักดิ์หรือศักดิ์ศรี ในหมู่อาจจะกระทำผิดแปลกไปได้บ้างแต่ยังมีตำแหน่งสูงหรือศักดิ์ศรีสูงแล้วกระทำผิดมาตรฐานเพียงนิดเดียวแรงกดดันของหมู่จะเกิดขึ้นทันทีเพื่อให้ปฏิบัติอยู่ในแนว

นอกจากนี้แรงกดดันของกลุ่มจะมีมากก็คือ การที่ไม่มีมาตรฐานอื่นที่จะปฏิบัติหรือมีน้อยทางที่จะเลือกหรือเราไม่มีความรู้มากมายนักในเรื่องนั้น บุคคลมักจะเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเจตคติหากกลุ่มของเขาที่ยึดอยู่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น กรรมกร แรกๆอาจไม่สนใจกันรวมเป็นสมาคมแต่ต่อมาหากรู้ว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มรับฟังความคิดเห็นนั้น เขาก็อาจเปลี่ยนความคิดถึงกลุ่มมีความเป็นเอกภาพเท่าใดแรงกดดันของกลุ่มยิ่งมีผลเท่านั้นเรื่องอำนาจของความกดดันของกลุ่มอันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะเป็นไปได้ 4 กรณีคือ

1.1) เราอาจปฏิเสธบรรทัดฐานของกลุ่มและยึดมั่นในเจตคติของเราและเราอาจจะก้าวร้าวยิ่งขึ้น หากเราเชื่อว่ากลุ่มไม่มีผลบีบบังคับเรามากนักหรือเรามีความภักดีต่อกลุ่มอื่นมากกว่า

1.2) เราอาจจะไม่เปลี่ยนแปลงต่อเจตคติของเราแต่เราปฏิบัติตามกลุ่มเพราะเหตุผลภายนอกอย่างอื่นโดยถือว่าเป็นส่วนตัวและเราไม่เห็นด้วยแต่ส่วนรวมเท่านั้นก็ต้องปฏิบัติตาม

1.3) เราอาจยอมรับบรรทัดฐานของกลุ่มเพียงผิวเผิน ภายในส่วนลึกของจิตใจเราไม่ยอมเปลี่ยน แต่พอเราออกไปอยู่กลุ่มอื่นเราจะได้เห็นว่าเราเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น

1.4) เราอาจจะนำเอาบางส่วนของบรรทัดฐานของกลุ่มมาผนวกกับความเชื่อของเราและปฏิเสธ บางส่วน

2) ประสพการณ์ที่น่าพึงพอใจหรือไม่น่าพึงพอใจ เราอาจเปลี่ยนแปลงเจตคติไปได้เมื่อได้รับประสพการณ์ที่น่าพอใจหรือไม่น่าพอใจ เช่น นายแดงเข้าทำงานบริษัทหนึ่งเพราะเขาเชื่อว่าจะมีความก้าวหน้าแต่พบว่าหัวหน้าของเขาเป็นคนขี้ฉ้อฉลเมื่อเขาเกิดเสนอความคิดเห็นดีๆเพื่อปฏิบัติหัวหน้าอาจจะเห็นว่าการเสนอแนะของเขาเช่นนั้นทำให้ฐานะของเขาสั่นคลอนและนอกจากนั้นยังทราบดีว่าเพื่อนร่วมงานของเขาไป ฟ้องแก้หัวหน้างานบ่อยๆเขาจึงอาจเปลี่ยนเจตคติไปอีกแบบหนึ่งคือมองไม่เห็นความก้าวหน้าในการท างานกับ บริษัทนี้ เช่นนี้เป็นต้น

3) อิทธิพลของกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง บุคคลที่มีชื่อเสียงในความหมายนี้อาจจะเป็นเพื่อนซึ่งเรานับ ถือความคิดของเขาหรืออาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านความพิเศษต่างๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องนี้ก็คือ การโฆษณา ซึ่งมักจะใช้คนมีชื่อเสียงไปยุ่งเกี่ยว เช่น ดาราภาพยนตร์ชื่อดังคนนั้นใช้สบูยี่ห้อนั้น ๆ เป็นต้น เจตคติ

เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ไปในทิศทางหนึ่ง อาจ เป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขบวนการการอบรมให้การเรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งเจตคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดในกรณีที่สิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

2.2.10 องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ประการ ได้แก่

1) ด้านความคิด (Cognitive Component) หมายถึง การรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับแสดงออกมาในแนวคิดที่ว่าอะไรถูก อะไรผิด

2) ด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่ สอดคล้องกับความคิด เช่น ถ้าบุคคลมีความคิดในทางที่ไม่ดีต่อสิ่งใด ก็จะมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย จึง แสดงออกมาในรูปของความรู้สึกไม่ชอบหรือไม่พอใจ

3) ด้านพฤติกรรม (Behavior Component) หมายถึง ความพร้อมที่จะกระทำซึ่งเป็นผลมาจากความคิดและความรู้สึกและจะออกมาในรูปของการยอมรับหรือปฏิเสธ การปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

2.3 การปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน

“การปรับพฤติกรรม หมายถึง การประยุกต์หลักการพฤติกรรมหรือหลักการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมโดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือวัดได้เป็นสำคัญ และมีความเชื่อพื้นฐานว่าพฤติกรรมปกติและไม่ปกติพัฒนามาจากหลักการเรียนรู้” วิธีการปรับพฤติกรรม สามารถกระทำได้หลากหลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการปรับพฤติกรรม โดยทั่วไปนิยมใช้ 5 วิธี ดังนี้

1) แรงเสริมเชิงบวก (Positive Reinforcement) เป็นวิธีการที่เสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมาอย่างสม่ำเสมอ เช่น การชมเชยเมื่อตอบคำถามได้ถูกต้อง เป็นต้น

2) แรงเสริมเชิงลบ (Negative Reinforcement) เป็นวิธีการที่เสริมแรงในทางลบ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา โดยการหลีกเลี่ยงการกระทำ อีกสิ่งหนึ่ง เช่น กำหนดแบบฝึกหัด 2 ส่วน ให้ผู้เรียนเลือกทำเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น แต่ถ้าผู้เรียนคนใดเลือกทำทั้ง 2 ส่วน จะมีคะแนนพิเศษให้ เป็นต้น

3) การหยุดยั้ง (Extinction) เป็นวิธีการที่ผู้สอนงดการให้รางวัล ค ชมเชยต่อพฤติกรรมในชั้นเรียนที่ไม่พึงประสงค์ และใช้วิธีเสริมแรงเชิงบวกควบคู่ไปด้วย แต่วิธีการนี้เหมาะสำหรับพฤติกรรมที่ไม่รุนแรง เช่น การคุยในชั้นเรียน ผู้สอนจะท การเพิกเฉยต่อพฤติกรรมดังกล่าว แต่เมื่อผู้เรียนที่คุยในชั้นเรียนสามารถตอบคำถามถูกต้อง ก็ให้คำชมเชยหรือรางวัล เป็นต้น

4) การทำสัญญากับผู้เรียน (Behavioral contract) เป็นวิธีการผู้สอนทำสัญญากับผู้เรียน เช่น หากผู้เรียนจดบันทึกการบรรยายในสมุดและส่งท้ายชั่วโมงครบทุกสัปดาห์จะได้รับคะแนนจิตพิสัย 5 คะแนน เป็นต้น

5) การลงโทษ (Punishment) เป็นวิธีการที่ผู้สอนพยายามขจัดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนออกไป โดยการตำหนิ หักคะแนน หรือการลงโทษทางกาย เช่น เมื่อผู้เรียนขาดเรียนในสัปดาห์ใด จะต้องเขียนสรุป บทเรียนของสัปดาห์นั้นๆด้วยลายมือลงในกระดาษ A4 จำนวน 1 แผ่น เป็นต้น

2.3.1 ลักษณะของการปรับพฤติกรรม ลักษณะสำคัญของการปรับพฤติกรรม ไว้ดังนี้

1) มุ่งที่พฤติกรรมโดยตรง โดยที่พฤติกรรมนั้นต้องสังเกตเห็นได้และวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าการตอบสนองนั้นเป็นภายในหรือภายนอกก็ตาม

2) ไม่ใช้คำที่เป็นการตีตรา นอกจากจะมีความหมายกว้าง ไม่มีความชัดเจน ยกต่อการสังเกตให้ตรงกัน และยกต่อการจัดโปรแกรมการปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ การตีตราอาจทำให้เด็กหรือผู้ปกครองเกิดความอับอายแล้วจะส่งผลให้เด็กเลือกแสดงพฤติกรรมตามที่ถูกตีตราได้

3) พฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ปกติหรือปกติก็ตาม ย่อมเกิดจากการเรียนรู้ในอดีต ทั้งสิ้น ดังนั้นพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกระบวนการเรียนรู้

4) การปรับพฤติกรรมจะเน้นสภาพ และเวลาในปัจจุบันเท่านั้น เมื่อวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งเร้าและผลกระทบใดที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดบ่อยหรือลดลงในสภาพปัจจุบัน ก็สามารถปรับสิ่งเร้าและผลกระทบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้พฤติกรรมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

5) การปรับพฤติกรรมนั้นจะเน้นวิธีการทางบวกมากกว่าวิธีการลงโทษ เนื่องจากเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมเน้นการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการทางบวก เพราะเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังได้ก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าวิธีการลงโทษ

6) วิธีการปรับพฤติกรรมนั้น สามารถใช้ได้เหมาะสมตามลักษณะของปัญหาแต่ละบุคคล เพราะคนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นในการดำเนินการปรับพฤติกรรมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

7) วิธีการปรับพฤติกรรมเป็นวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่า มีประสิทธิภาพและได้ผลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

2.4 ทฤษฎีพฤติกรรมแสดงออก

2.4.1 วิธีการเสริมแรงทางบวก กระทำได้ดังนี้

1) การให้อาหาร เครื่องยังชีพ เป็นต้น

2) การให้แรงเสริมทางสังคม เช่น การยอมรับ การยกย่อง การชมเชย ฯลฯ

3) การให้รางวัล คะแนน แต้ม ดาว เป็นต้น

4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Information Feedback) เช่น การรับแจ้งว่าพฤติกรรมที่กระทำนั้นๆเหมาะสม

5) การใช้พฤติกรรมที่ชอบกระทำมากที่สุดมาเสริมแรงพฤติกรรมที่ชอบกระทำน้อยที่สุดเป็นการวางเงื่อนไข เช่น เมื่อทำการบ้านเสร็จแล้วจึงอนุญาตให้ดูทีวี เป็นต้น

2.4.2 ทฤษฎีพฤติกรรมแสดงออก

ทฤษฎีพฤติกรรมแสดงออก (Assertion Theory) ของทฤษฎีของ คอลเลย์ (Kelley) ได้กล่าวว่าทฤษฎีกล้าแสดงออกเป็นทฤษฎีการตอบสนองทางพฤติกรรมศาสตร์แบบหนึ่งที่น่าสนใจ โดยการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมให้แก่ผู้ที่มีความประสงค์จะปรับพฤติกรรมของเขา เรียกว่า ทฤษฎีการป้องกันสิทธิ คือ เป็นการแสดงสิทธิพึงมีพึงได้ของตนเอง โดยไม่เป็นการล่วงละเมิดหรือก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่น และการแสดงออกที่เหมาะสมในสถานการณ์ทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เป็นการสอนให้บุคคลมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมด้วย ซึ่งจริง ๆ แล้วนอกจากนอกจากพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมแล้ว บุคคลอาจตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อีก 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก และพฤติกรรมก้าวร้าว

ทฤษฎีค่านิยม ของ โรคิช ได้กล่าวว่า พฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นความเชื่อทั้งหลายที่มีร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำหรือสิ่งที่ควรห้ามด้านวิถีปฏิบัติทั้งหลายที่เป็นอุดมคติและจุดหมายปลายทางทั้งหลายที่เป็นอุดมคติในการมีชีวิตอยู่ โดยที่มนุษย์ใช้ความเชื่อ และการปฏิบัติตามความเชื่อในทิศทางที่สอดคล้องกับแรงจูงใจในการดำรงอยู่และเพิ่มความนับถือตนเองมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีทฤษฎีการคงตัว ซึ่งสาระของทฤษฎีการคงตัวกล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง ความคิดใด ๆ ว่าเป็นไปได้หรือแน่ใจเกี่ยวกับมีอยู่-เป็นอยู่ การประเมินสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ หรือสาเหตุ เจตคติหมายถึง การจัดระบบที่ค่อนข้างคงทนของความเชื่อเกี่ยวกับการมีอยู่-เป็นอยู่ การประเมินสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ หรือสาเหตุที่จัดระบบของที่หมายหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง และกำหนดล่วงหน้าให้บุคคลตอบสนองต่อ

- 1) ที่หมายหรือสถานการณ์ว่าตนชอบสิ่งใดมากกว่าสิ่งใด

- 2) ต่อทุกคนที่บุคคลรับรู้ว่ามีเจตคติต่อที่หมายหรือสถานการณ์แตกต่างกัน และ

- 3) ต่อการควบคุม หรือแรงกดดันทางสังคมที่เจตนาจะบังคับการแสดงออกให้มีจุดยืนที่

เฉพาะเจาะจงต่อที่หมายหรือสถานการณ์ตอบสนองทั้งหมดที่เป็นความชอบบางอย่างมากกว่าบางสิ่งบางอย่าง จะเห็นว่า แนวคิดกลุ่มนี้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยม เจตคติอะไรประมาณนี้แหละ เพราะถือว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย

2.4.3 ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออก

บุคคลจะมีลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น สามารถแสดงออกเป็นได้หลายลักษณะ ดังนี้ ผู้เสนอแนวความคิดดังต่อไปนี้

- 1) Lange and Jakubowski (1970, อ้างใน สมโภชน์เอี่ยมสุภชาติ, 2541)

ได้แบ่งลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็น 6 ลักษณะดังนี้

- 1.1) การกล้าแสดงออกขั้นพื้นฐาน (Basic Assertion)

เป็นการแสดงออกเพื่อรักษาสีทธิตลอดจนความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะทางสังคมอื่น ๆ เช่น ความเข้าอกเข้าใจ การเผชิญหน้า การชักจูงใจ เป็นต้น

1.2) การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจ (Empathic Assertion) บ่อยครั้งที่คนเรามีความต้องการที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกหรือความต้องการที่มากกว่าการแสดงออกอย่างปกติวิสัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อต้องการที่จะสื่อให้รู้ถึงความรู้สึกเข้าอกเข้าใจที่มีต่อบุคคลอื่น การกล้าแสดงออกในลักษณะเข้าอกเข้าใจจึงสมควรที่จะนำมาใช้ลักษณะของประโยคที่แสดงถึงความรู้สึกดังกล่าวจะประกอบด้วยประโยคที่บอกถึงการรับรู้สภาพการณ์หรือความรู้สึกของบุคคลอื่น และตามด้วยประโยคที่ยืนยันถึงสิทธิของผู้พูด

1.3) การกล้าแสดงออกในลักษณะของการเพิ่มระดับ (Escalating Assertion) ในการแสดงพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น ควรแสดงความรู้สึกทางลบให้น้อยที่สุดในขณะเดียวกันก็ให้ได้ผลตามที่ต้องการ แต่ถ้าแสดงออกลักษณะเช่นนี้แล้ว ยังถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอยู่ผู้ที่ละเมิดจึงควรจะค่อย ๆ เพิ่มระดับของความเข้มของพฤติกรรมกล้าแสดงออกขึ้นไป หรืออาจจะใช้การเน้นความมั่นคงของการพูดของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มระดับของการกล้าแสดงออก จนอาจจะมีลักษณะใกล้เคียงกับความก้าวร้าว

1.4) การกล้าแสดงออกในลักษณะการเผชิญหน้า (Confrontive Assertion) เป็นการกล้าแสดงออกที่ใช้เมื่อเห็นคำพูดและการกระทำของบุคคลนั้นไม่ไปด้วยกัน ลักษณะของการกล้าแสดงลักษณะนี้จะบอกอย่างเป็นวัตถุวิสัยว่าอะไรที่บุคคลได้พูดว่าจะทำ และอะไรที่บุคคลนั้นได้กระทำไปจริง ๆ และหลังจากนั้น จะบอกถึงสิ่งที่ต้องการ การแสดงออกนี้เป็นการพูดไปตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการตีความหรือประเมินค่าใด ๆ ทั้งสิ้น

1.5) การกล้าแสดงออกในลักษณะของการใช้ภาษา ผม/ดิฉัน (I-Language Assertion) ภาษาผม/ดิฉันนี้มีประโยชน์อย่างมากต่อการแสดงออกถึงความรู้สึกทางลบ ไม่ว่าความรู้สึกนั้นจะเกิดจากการที่ผู้อื่นพยายามจะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสิทธิส่วนบุคคลของเขา ตลอดจนความรู้สึกทางลบ อันเกิดจากที่ผู้อื่นพยายามยึดเอียดและความคาดหวังของตนให้กับเขาซึ่งประกอบด้วยประโยค 4 ประโยค คือ

- ประโยคที่บอกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกว่าพฤติกรรมของบุคคลอย่างชัดเจน)
- ประโยคที่บอกถึงผลที่เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกว่าพฤติกรรมของบุคคลมีผลต่อชีวิต หรือความรู้สึกของเขาอย่างไร อย่างเป็นรูปธรรม)
- ประโยคที่แสดงถึงความรู้สึก (ผู้พูดบอกถึงความรู้สึก)
- ประโยคที่บอกถึงสิ่งที่อยากให้เกิดขึ้น (ผู้พูดบอกว่าเขาต้องการอะไร)

1.6) การกล้าแสดงออกและการชักจูง (Assertion and Persuasion) บ่อยครั้งที่เราต้องการเสนอความคิดเห็นให้เป็นที่ยอมรับในที่ประชุมหรือกลุ่ม โดยไม่แสดงความก้าวร้าวออกมา ซึ่งวิธีการที่จะเสนอความคิดในกลุ่มให้ได้ผลนั้น จะต้องพิจารณา 2 ปัจจัยหลัก นั่นคือ เวลา และลักษณะของประโยคที่พูดซึ่งแสดงความจริงใจของผู้พูด

2) Clark (1978, อ้างใน วิชญา ไชยเทพ, 2544) ได้กล่าวถึงการแสดงออกที่เหมาะสมไว้ว่า

2.1) การแสดงตนต่อผู้อื่นทั้งด้วยคำพูดและไม่ใช้คำพูดโดยการแสดงออก คือ สามารถพูดแสดงความรู้สึกด้วยเสียงดังพอสมควร ชัดเจน มีการสบตาคู่สนทนา ในการพูดเกี่ยวกับตนเองสามารถกล่าวถึงสิ่งที่มีคุณค่าและน่าสนใจของตน ไม่ผูกขาดการสนทนา ไม่คุยโอ้อวด หรือนิ่งเฉยคอยฟังแต่ผู้อื่นพูดอย่างเดียวสบตากับผู้ที่พูดด้วย ไม่หลบสายตา พูดจา ทักทายปราศรัย สามารถเริ่มกล่าวสนทนากับผู้อื่นก่อนได้และใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตนเอง เช่น ดิฉัน ผม ฉัน

2.2) การพูดแสดงความรู้สึกชัดเจน ตรงไปตรงมา นั่นคือ แสดงสีหน้าเหมาะสม ลักษณะสีหน้าและลักษณะน้ำเสียงสอดคล้องกับความรู้สึกที่แท้จริง ยอมรับคำชมเชยอย่างจริงจัง สามารถใช้คำพูด“ทำไม” ได้โดยใช้น้ำเสียงสุภาพ และไม่ทำหน้าบึ้งตึง สามารถเปิดเผยได้เมื่อมีความคิดเห็นที่ตรงข้ามกับผู้อื่น สามารถแสดงสิทธิอันชอบธรรมและขอให้บุคคลอื่นแสดงตอบด้วยความยุติธรรมโดยไม่ทำลายสัมพันธภาพ และสามารถขอร้อง อธิบาย หรือแนะนำซ้ำอีกครั้งเพื่อให้มีความชัดเจน

2.3) มุ่งงาน ไม่หยุดนิ่งเฉย หรือรอคอยโชคชะตา นั่นคือ สามารถทำงานเต็มความสามารถของตนมีการวางแผนในการทำงาน รู้จักตั้งเป้าหมายในการทำงาน และทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้มีการสร้างนิสัยในการทำงาน กำหนดการทำงานแต่ละขั้นที่จะทำให้ตนเองพอใจอย่างมีเหตุผล ให้ความสนใจกับงานที่กำลังทำอยู่ถึงแม้จะไม่ชอบงานบางอย่างแต่ก็สามารถวางแผนทำให้สำเร็จ อีกทั้งในขณะทำงานสามารถกล่าวปฏิเสธในเรื่องที่ตนรู้สึกว่าจะไม่สามารถทำตามคำขอร้องของผู้อื่นได้และเมื่อทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายก็มีการให้รางวัลกับตัวเองบ้าง

2.4) การให้/การยอมรับคำวิจารณ์และการขอความช่วยเหลือ ได้แก่ สามารถรับฟังคำติชมด้วยความรู้สึกสบายใจ สามารถชมผู้อื่นเมื่อเขาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ รับผิดชอบต่อข้อบกพร่องของตนเองสามารถขอความร่วมมือจากบุคคลอื่นได้สามารถให้ข้อคิดเห็นหรือข้อวิจารณ์แก่ผู้อื่นด้วยท่าทีสุภาพ ไม่ก้าวร้าว และพูดด้วยความจริงใจและด้วยความปรารถนาดี

2.5) การควบคุมความวิตกกังวล ความกลัว และความโกรธ ได้แก่ สามารถยืนยันสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเอง แสดงความไม่เห็นด้วยโดยไม่รู้สึกผิดหรือรู้สึกไม่สบายใจในภายหลัง สามารถแสดงความโกรธออกมาได้โดยไม่เก็บกดหรือแสดงความก้าวร้าว สามารถจัดการกับปัญหา กับคำพูดเยาะเย้ย เสียดสีจากบุคคลอื่น และสามารถจัดการความกลัวที่เกิดจากความเชื่ออย่างไม่มีเหตุผลจากแนวคิดที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมกล้าแสดงออกเป็นความสามารถของบุคคลในการรักษาสิทธิความเชื่อความรู้สึก ความคิดเห็น เป็นการแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกทางหน้าตา ท่าทาง การใช้ภาษาในการสื่อความในประโยค และมีความสามารถในการดำเนินการสนทนา ยุติการสนทนา กล่าวคำ

ข้อร้อง หรือกล่าวคำปฏิเสธได้ถูกต้องเหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ จุดประสงค์ของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก

3) วิมพิวภา ฤาสกุล (2550) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้ 4 ข้อดังนี้

- 3.1) เพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก
- 3.2) ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสาร
- 3.3) เพิ่มความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตน
- 3.4) ส่งเสริมให้บุคคลมีเจตคติความรู้สึก และการกระทำกับบุคคลอื่นในทางบวก

วิธีการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก

พฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมที่สามารถฝึกให้เกิดขึ้นในแต่ละบุคคลได้ โดยเลือกใช้วิธีการในการฝึกได้อย่างหลากหลาย ดังที่มีผู้เสนอไว้ดังนี้

Alberti & Emmons (1986, อ้างใน กัญญารัตน์วงศ์เชษฐ, 2543) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกไว้ว่า ผู้เข้ารับการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก จะต้องได้รับการฝึกเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

- การประสานสายตา (Eye Contact) คือ การมองของบุคคลที่พูดอย่าตรงไปตรงมาและมองประสานตาอย่างสม่ำเสมอ
- การวางตัว (Body Posture) เป็นลักษณะการเผชิญหน้า การยืน หรือนั่งที่เป็นไปอย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เรื่องราวที่พูดมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น
- การแสดงท่าทาง (Gesture) ที่เหมาะสม จะทำให้เรื่องราวที่พูดมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น
- การแสดงออกทางใบหน้า (Facial Expression) ได้สอดคล้องกับเรื่องที่จะพูดหรือเรื่องที่กำลังพูด ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- น้ำเสียง การเปลี่ยนถ้อยคำและระดับเสียง (Voice Tone Inflection and Volume) การพูดเสียงเรียบกระชับเบา ๆ จะเป็นการยากในการชักจูงให้ผู้อื่นเชื่อถือได้โดยไม่ต้องบังคับ
- จังหวะในการพูด (Timing) การเลือกจังหวะที่เหมาะสมในการพูดเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งส่งผลทำให้ประสบความสำเร็จได้ในส่วนหนึ่ง
- เนื้อหาที่จะพูด (Content) บุคคลมักมีความลังเลใจเนื่องจากไม่รู้ว่าจะพูดอะไรจึงต้องมีการฝึกการพูดในบางสิ่งบางอย่าง เพื่อที่จะให้ผู้ฟังได้รู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูดในขณะนั้นได้
- การฟัง (Listening) การแสดงให้ผู้พูดทราบถึงความสนใจฟัง การสะท้อนความคิดเห็น การแสดงสีหน้า ท่าทางที่เหมาะสมในขณะนั้น

4) สมพร สุทัศน์ (2541) ก็เสนอแนะวิธีการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกสอดคล้องกัน คือ การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกควรฝึกให้ผู้มีปัญหาแสดงออกทางสีหน้า และวาจาให้คนอื่นรู้ว่ากำลังมีความทุกข์ความสุข หรือความไม่พอใจต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ รู้จักแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง เมื่อไม่เห็นด้วยกับความคิดของผู้อื่น รวมทั้งแสดงความรู้สึก “เห็นด้วย” กับการที่บุคคลอื่นแสดงความชื่นชมตนเอง และใช้สรรพนามแทนตนเองว่า ฉัน ข้าพเจ้า เพื่อเป็นการย้ำความมั่นใจขณะนั้นการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก ควรฝึกในด้านการแสดงความรู้สึกทางด้านภาษา พูด และการแสดงออกทางสีหน้า กิริยาท่าทาง อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

ในการพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้น ควรมีการวางแผนในการดำเนินการ และกำหนดขั้นตอนในการฝึกไว้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับบุคคลที่ต้องการจะพัฒนา และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้

5) สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินการพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1) กำหนดสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลนั้นมีปัญหาในการแสดงออกให้เฉพาะเจาะจง เนื่องจากความเชื่อพื้นฐานว่า พฤติกรรมการกล้าแสดงออกนั้นมิใช่เป็นลักษณะที่แสดงออกในทุกสถานการณ์ หากแต่แสดงออกในบางสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงเท่านั้น ซึ่งสภาพการณ์ที่เจาะจงนั้นควรจะรวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการกระทำหรือคำพูดของบุคคลในเหตุการณ์นั้น

5.2) สอนให้บุคคลสามารถแยกแยะได้ระหว่างพฤติกรรมกล้าแสดงออก (Assertive Behavior) พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Behavior) และพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก (Non – assertive Behavior) เพื่อให้เข้าใจลักษณะพฤติกรรมแต่ละประเภท ความแตกต่าง พร้อมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมดังกล่าว

5.3) พัฒนาความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกล้าแสดงออก สิทธิส่วนบุคคล และสิทธิของผู้อื่น เพราะหลายคนมีความเชื่อว่าการกล้าแสดงออกจะนำมาซึ่งความสัมพันธที่ห่างเหิน จึงควรชี้แจงให้เข้าใจว่าทำไมถึงต้องแสดงพฤติกรรมในลักษณะของการแสดงออกแทนที่จะแสดงออกอย่างที่เคยกระทำนอกจากนี้ควรชี้แนะให้รู้จักแยกแยะว่าอะไรคือสิทธิส่วนบุคคล และอะไรคือสิทธิของผู้อื่น เพราะไม่เช่นนั้นแล้วการฝึกการกล้าแสดงออกอาจนำไปสู่การก้าวท้าวสิทธิของผู้อื่น

5.4) พัฒนาทักษะการแสดงออกในด้านทักษะทั่วไป และทักษะเฉพาะเจาะจง ทักษะทั่วไปมีอยู่ 6 ด้าน คือ

- การประสานสายตา เป็นการมองสบตาผู้ร่วมสนทนาขณะพูด เพื่อแสดงว่าผู้พูดมีความจริงใจ
- น้ำเสียงที่พูดควรพูดให้ชัดเจน น้ำเสียงพอเหมาะไม่ดังหรือเบาจนเกินไป
- การวางท่าทางควรวางให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ไม่เคร่งขรึมจนดูเหมือนเครียด

หรือผ่อน คลายมากจนดูไม่จริงจัง

- การแสดงออกทางสีหน้าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่ต้องการสื่อ หรือสิ่งที่กำลังพูด อยู่ในขณะนั้น

- แสดงออกในเวลาที่เหมาะสม

- เนื้อหาในการพูด การแสดงออก จะไม่ได้รับความสนใจถ้าเนื้อหาที่พูดมีลักษณะของการตำหนิกว้างเกินไป หรืออ่อนแอเกินไป ซึ่งเนื้อหาที่พูดควรจะให้ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและตรงไปตรงมา

2.4.4 ทักษะเฉพาะอย่างมี 12 ลักษณะ คือ

1) การพูดอย่างกล้าแสดงออก เป็นประโยคที่พูดเพื่อแสดงสิทธิของตน หรือเป็นการย้าว่า จะต้องได้รับการตอบสนองที่เท่าเทียมกันและยุติธรรม

2) การแสดงออกซึ่งความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา และหลีกเลี่ยงการเก็บกดความรู้สึก แต่ต้องระวังไว้ว่าการแสดงออกมากเกินไปตลอดเวลาอาจเกิดปัญหาได้เช่นกัน

3) การพูดจาหักทลาย ควรฝึกพูดหักทลาย หรือฝึกยิ้มให้กับบุคคลอื่น

4) การแสดงออกไม่เห็นด้วย เมื่อมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกับคนอื่น ควรจะมีการแสดงออกอย่างจริงจัง และมีท่าทีที่สุภาพ

5) การใช้คำถามเพื่อถามถึงเหตุผล เมื่อถูกขอร้องให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีเหตุผล บุคคลควรจะถามว่าทำไมเขาต้องทำตาม และไม่ควรรุติการเรียกร้องจนกว่าจะได้รับคำตอบที่ดีพอ

6) ฝึกการพูดเกี่ยวกับตนเอง เพราะบางครั้งบุคคลที่ไม่กล้าแสดงออกจะรู้สึกว่าตนเองไม่มีค่า และผู้อื่นจะเบื่อหน่ายที่ต้องฟังเรื่องของตนเอง ดังนั้นจึงควรฝึกที่จะพูดเกี่ยวกับตัวเองและประสบการณ์ของเขาด้วยท่าทีที่น่าสนใจ เพื่อที่จะได้รับการตอบสนองที่ดีขึ้น

7) การให้รางวัลแก่บุคคลอื่นสำหรับคำยินยอมของเขา คนที่กล้าแสดงออกจะต้องรู้จักรับคำยินยอมด้วยการบอกว่า “ขอบคุณ” อย่างง่าย ๆ หรืออาจยินยอมกลับคืน การปฏิเสธ คำยินยอมนั้นดูเหมือนจะเป็นการสบประมาท และทำให้ผู้พูดเกิดความอับอายได้

8) หลีกเลี่ยงการให้เหตุผลต่อความคิดเห็น โดยเฉพาะกับบุคคลที่ชอบถกเถียง แต่ควรได้รับการฝึกรู้จักให้ข้อเสนอแนะเพื่อการยุติการสนทนา

9) มองคู่สนทนาที่ตา การที่จะให้เห็นว่าบุคคลใดมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกนั้นการมองตาคู่สนทนนานับว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมวิธีการหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ฝึกการกล้าแสดงออกควรมีพฤติกรรมดังกล่าว ถ้าพบว่าการมองตาคู่สนทนาทำให้เกิดความกระวนกระวายใจ หรือไม่สบายใจ การฝึกผ่อนคลายอาจช่วยได้ฝึกให้บุคคลพูดย้ำจุดสำคัญครั้งแล้วครั้งเล่า โดยอาการที่สงบ หรือกล่าวหาใครโดยไม่มีการออกนอกประเด็น เป็นประโยชน์อย่างมากที่ใช้กับคนแปลกหน้า หรือคนที่ชอบหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ หรือผู้ที่พยายามเบี่ยงเบนประเด็นในการสนทนาออกไป

10. ฝึกให้บุคคลค้นหาสิ่งที่เห็นด้วยกับผู้ที่กล่าวหา หรือต่อว่าเขาด้วยคำพูด ซึ่งวิธีนี้บางครั้งเรียกว่าเป็นการปลดอาวุธ เพื่อช่วยให้บุคคลที่กำลังโกรธมีอารมณ์เย็นลง

11. การใช้ผม/ดิฉัน สื่อความ เพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้าน โกรธหรือเจ็บปวดโดยไม่จำเป็น

2.5 การนำเสนองาน

“การนำ” หมายความว่า พาไป, ไปข้างหน้า, พาไปข้างหน้า

“เสนอ” หมายความว่า การยื่นเรื่องราว, ความเห็น, ญัตติ เป็นต้น เพื่อให้ทราบให้พิจารณา หรือสั่งการ

ดังนั้น “การนำเสนอ”(Presentation) หมายความว่า วิธีการนำเสนองาน หรือผลงาน หรือข้อมูล เพื่อให้ผ่านการพิจารณาแก่ผู้รับฟัง ผู้รับข่าวสารข้อมูล เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ผู้นำเสนอกำหนดไว้ การนำเสนอผลงาน เป็นรูปแบบของการแสดงข้อมูล แนวความคิด กระบวนการกรรมวิธี ที่ผู้คิดสร้างสรรค์ผลงานต้องการจะถ่ายทอดให้กับผู้รับข่าวสารข้อมูล ผู้ตรวจสอบ หรือผู้เชี่ยวชาญได้รับทราบและเข้าใจผลงานนั้น ๆ โดยการนำเสนอด้วยปากเปล่าหรือการเลือกใช้เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้รับข่าวสาร เพื่อทำให้เกิดความสนใจ และเข้าใจได้โดยง่าย

การนำเสนองานทั้งวิธีการพูดรวมไปถึงการทำสไลด์พรีเซนต์เทชัน (Presentation Slide) มีส่วนช่วยให้งานของคุณประสบความสำเร็จได้ ซึ่งถือว่าสำคัญพอๆกับการเตรียมข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ขั้นตอนต่างๆมาเป็นอย่างดี โดยหากคุณในฐานะผู้ที่เป็นคนนำเสนอ (Presenter) ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งใดก็ตาม ก็จำเป็นต้องเข้าใจรูปแบบของการนำเสนอให้ได้อย่างถ่องแท้ เพื่อให้ทุกๆการนำเสนอของคุณนั้นตรงเป้าหมายและโดนใจกลุ่มผู้ฟังให้มากที่สุด และในบทความนี้จะพามาทำความรู้จักกับประเภทของการนำเสนอ และลักษณะวิธีการนำเสนอ (Presentation Style) ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับการทำธุรกิจทั้งการนำเสนอภายในองค์กร และการนำเสนอภายนอกองค์กรที่นำไปปรับใช้กับวิธีการพูดของแต่ละคน รวมไปถึงการทำพรีเซนต์เทชัน (Presentation)

2.5.1 ประเภทของการนำเสนอ Presentation

การเสนองานรวมไปถึงการทำพรีเซนต์เทชัน (Presentation) โดยหลักๆแล้วจะแบ่งออกเป็น 6 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1) การนำเสนอข้อมูล (Informative Presentation) ถือเป็นหนึ่งในประเภท Presentation ที่เห็นมากที่สุดในการทำธุรกิจและนิยมใช้กันมากที่สุด กับการนำเสนอหรืออธิบายข้อมูลแบบตรงๆ โดยหลักของการนำเสนอประเภทนี้ก็คือการให้ข้อเท็จจริงและอธิบายรายละเอียด ในโครงการหรือการนำเสนอแผนงานรูปแบบต่างๆ และเราจะเห็นข้อมูลจำพวกตัวเลข สถิติ การเปรียบเทียบ ตารางเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำเสนอและรายละเอียดเนื้อหาที่ค่อนข้างมาก การนำเสนอประเภทนี้มีความเป็นทางการค่อนข้างสูง ไม่ได้เน้นไปทางการสร้างความสนุกสนาน โดยเราจะเห็นการนำเสนอประเภท Informative Presentation ได้จากรูปแบบรายงานเอกสาร ป้ายประกาศภายในองค์กร รายงานการวิจัย รายงานสรุปผล สรุปความก้าวหน้าของธุรกิจ การแสดงผลประกอบการ และการทำพรีเซนต์เทชันก็มีเนื้อหาและจำนวนหน้าค่อนข้างมากกว่ารูปแบบอื่นๆ

2) การสอนและแนะนำ (Instructive Presentation) เรามักจะเห็นคำสอนและคำแนะนำบ่อยๆ กับการเรียนการสอนในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัยใช่ไหมครับ ซึ่งมันก็เป็นลักษณะที่คล้ายกันแค่เปลี่ยนรูปแบบและสถานที่มาเป็นบรรยากาศของการฝึกอบรม ในหัวข้อต่างๆที่ทางบริษัทกำหนดหรือหัวข้อที่พนักงานต้องการจะเรียนรู้เพิ่มเติม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ที่มาพร้อมกับการพัฒนาทักษะในแต่ละแขนงให้มากขึ้น การนำเสนอประเภทนี้ต้องอาศัยทักษะของผู้นำเสนอค่อนข้างมาก เพราะต้องมีทั้งความรู้และทักษะด้านการถ่ายทอดค่อนข้างดีนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและรู้สึกอยากที่จะฟังไปจนจบ ตัวอย่างการนำเสนอที่เรามักเห็นกันในการทำงาน เช่น การฝึกอบรมพนักงานในองค์กร (In-house Training) การทำเวิร์คช็อป (Workshop) การเข้าร่วมงานสัมมนา (Seminar) การเข้าอบรมคอร์สเรียนต่างๆ (Training Course) ซึ่งส่วนใหญ่ในการนำเสนอประเภทนี้มักจะมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเสนอหรือผู้สอนกับผู้ฟังมากที่สุดวิธีหนึ่ง

3) การนำเสนอแบบโน้มน้าวใจ (Persuasive Presentation) เป้าหมายของการนำเสนองานประเภทนี้คือการทำให้ผู้ฟังคล้อยตาม ซึ่งเป็นการคล้อยตามในเชิงของการสร้างอารมณ์การมีส่วนร่วม โดยหลักของการนำเสนอเราจะเห็นการเริ่มต้นด้วยปัญหาและดับท้ายด้วยวิธีแก้ไขหรือทางออกของปัญหา เราจะเข้าไปที่แก่นกลางจิตใจของผู้ฟัง และการโน้มน้าวใจนั้นสามารถนำมาใช้ได้กับการนำเสนอในหลายๆสถานการณ์ และนำมาใช้ร่วมกับการนำเสนอในหลายๆประเภทได้เช่นกัน เช่น การนำเสนอแผนธุรกิจเพื่อขอเงินสนับสนุนจากผู้ร่วมทุน อาจนำเสนอด้วยเหตุผลที่แน่นหนักกับข้อมูลแต่สามารถผสมผสานกับการโน้มน้าวใจ ให้ผู้ร่วมทุนนั้นคล้อยตามและเห็นความเป็นไปได้ในโอกาสการเติบโตของธุรกิจ และเคล็ดลับหรือเทคนิคที่สามารถนำมาใช้อธิบายให้การนำเสนอที่น่าสนใจ ก็สามารถทำเป็นภาพ (Visual) ในรูปแบบต่างๆ เช่น อินโฟกราฟิก การแสดงด้วยกราฟให้เห็นความเติบโต ที่ไม่ได้อัดแน่นไปที่เนื้อหาเพียงอย่างเดียว

4) การนำเสนอแบบจูงใจ (Motivation Presentation) การนำเสนอลักษณะนี้เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) ให้เกิดขึ้นกับผู้ฟัง โดยส่วนใหญ่นั้นจะเป็นการสื่อสารเพื่อให้ผู้ฟังเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่าง และเรามักจะเห็นได้กับการนำเสนออะไรก็ตามที่เป็นเรื่องเล่า (Story) ที่สามารถ

ทำออกมาได้หลากหลายรูปแบบครับ เช่น เรื่องเล่าของธุรกิจที่เป็นส่วนหนึ่งใน Company Profile หรือ Company Presentation การพูดต่อหน้าคนหลายร้อยคนแบบ TED Talk และหลายๆครั้งเราก็จะเห็นลักษณะการนำเสนอแบบสร้างแรงบันดาลใจ กับการพูดในลักษณะ Life Coach ในสื่อต่างๆ โดยการนำเสนอในประเภทการจูงใจนั้นก็ต้องสร้างความเชื่อมโยงด้านอารมณ์รวมถึงสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทีมงานหรือผู้ฟังได้ด้วยเช่นกัน

5) การนำเสนอเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Making Presentation) ในทุกวันของการทำงานและการทำธุรกิจเราต้องเจอกับการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยซึ่งเป็นงานในหน้าที่ๆ ต้องทำประจำวัน แต่หากเป็นเรื่องของการต้องนำเสนอแผนงานเพื่อขออนุมัติงบประมาณ โดยอาจเป็นการขออนุมัติแผนงานประจำปี การขออนุมัติเพื่อแก้ปัญหาบางอย่าง การขออนุมัติในการจัดซื้ออุปกรณ์การทำงานบางอย่าง ซึ่งการนำเสนอนั้นก็ต้องบอกถึงที่มาที่ไปและผลที่จะได้รับเพื่อจะได้รับการอนุมัติจากผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้ฟัง โดยส่วนใหญ่การนำเสนอประเภทนี้จะพูดกันด้วยเหตุและผลเป็นส่วนใหญ่ ที่อาจต้องเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงเป็นหลัก

6) การนำเสนอความก้าวหน้าโครงการ (Progress Presentation) การนำเสนอประเภทนี้จะเป็นการสรุปผลจากการทำธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นแผนการตลาดที่ทำไป ผลของการใช้จ่ายงบประมาณในการสร้างโครงการ หรือกิจกรรมต่างทั้งหมดที่ได้ทำไป โดยจะเป็นลักษณะของนำเสนอถึงสถานะในแต่ละช่วง อาจเป็นรายวัน รายเดือน ราย 3 เดือน หรือรายปี ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานแต่ละประเภท ทั้งนี้การนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการจะช่วยให้เห็นถึงปัญหาหรืออุปสรรค ที่จำเป็นต้องหาวิธีการแก้ไขให้โครงการผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

2.5.2 ลักษณะวิธีการนำเสนองาน (Presentation Style)

- การพูดและสื่อด้วยภาพ (Visual Style)

การนำเสนอด้วยภาพเป็นลักษณะการนำเสนอที่เป็นที่นิยมในช่วงหลัง ที่ให้ความสำคัญกับความสวยงามของสไลด์หรือตัว Presentation ค่อนข้างมาก (เน้นภาพสวยงามมากกว่าตัวหนังสือ) โดยจุดเด่นนอกเหนือจากจะใช้ภาพอธิบายแล้ว ตัวผู้นำเสนอเองก็ต้องมีทักษะในการสร้างแรงดึงดูดให้ผู้ฟังสนใจและคล้อยตาม ซึ่งหากมองดูแล้วจะเหมาะกับคนที่พูดเก่ง เรียบเรียงประเด็นเก่ง นำเสนอเก่ง มีประสบการณ์ในการนำเสนอมานาน และส่วนใหญ่จะเป็นการพูดในที่สาธารณะที่มีคนฟังจำนวนมาก (Public Speaker) เป็นนักเล่าเรื่องราว (Storyteller) และเป็นผู้นำเสนอวิสัยทัศน์ตามเวทีต่างๆ (Visionary) ถ้านึกภาพไม่ออกลองนึกถึงเมื่อครั้งที่ Steve Jobs ยืนกลางเวทีและนำเสนอ iPhone แต่ละรุ่น

- การพูดแบบอิสระ (Freeform Style)

การนำเสนอหรือการบรรยายที่ไม่ใช้สไลด์หรือตัว Presentation ใดๆเลย หรือเรียกว่าการยืนพูดคนเดียวแบบเดี่ยวๆกลางเวที ซึ่งการนำเสนอในลักษณะนี้ผู้พูดต้องมีความชำนาญมาก มีวิธีเชื่อมโยงเรื่องราวและลำดับใจความสำคัญที่เก่ง เหมาะกับการนำเสนอที่ไม่ต้องใช้เวลาที่ยาวมาก

จนเกินไป โดยเราจะเห็นการพูดหรือนำเสนอลักษณะนี้กับการขึ้นพูดเปิดตัวในงานอีเว้นท์ การขึ้นพูดในงาน Networking ต่างๆ รวมถึงการพูดในเชิงปลุกใจให้กับพนักงานฟัง (Pep Talk) หรืออาจเป็นรูปแบบการเสวนาสั้นๆไม่ยาวมากนัก ลองดูตัวอย่างจากการพูดใน TED Talk ก็ได้ครับเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน

- การพูดแบบการสอน (Instructor Style)

เมื่อไหร่ก็ตามที่รายละเอียดการนำเสนอมีความสลับซับซ้อนที่ต้องอธิบาย การพูดนั้นจะมีการเปรียบเทียบหรือการใช้หลากหลายเนื้อหาเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งก็เหมือนกับอารมณ์ที่เราฟังอาจารย์สอนหรือบรรยายนั้นแหละครับ และนั่นก็ต้องมีข้อมูลมาประกอบการนำเสนอด้วยเช่นกันเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นให้กับผู้ฟัง เราจะเห็นการพูดลักษณะนี้ได้จากการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีรายละเอียดมาก การอธิบายวิธีการใช้งานที่ยากจะเข้าใจ หรือในการทำวิดีโอสาธิตการใช้งานต่าง ๆ

- การพูดแบบแนะแนวทาง (Coach Style)

การพูดที่ใช้บุคลิกลักษณะอันโดดเด่นของตัวผู้พูดเพื่อให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา การพูดในลักษณะนี้ต้องใช้พลังเป็นอย่างมากเพราะต้องกระตุ้นผู้ฟังอยู่ตลอด เสมือนกับการกระตุ้นนักกีฬาพูดลักษณะนี้มักจะยกตัวอย่างสถานการณ์หรือเรื่องราวให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเหมาะกับการพูดในงานประชุมหรือการนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการชี้แนะแนวทางให้ผู้ฟังทำตาม หรืออาจเป็นการพูดในสถานการณ์ที่ผู้ฟังต้องการให้เสนอแนะแนวทางบางอย่าง แล้วก็ยังเหมาะกับการประชุมให้ฝึกซ้อมและทำผลงานให้ดีขึ้น โดยการเน้นลักษณะการระดมสมองเพื่อคิดไอเดียใหม่ ๆ ได้

- การพูดแบบเล่าเรื่องราว (Storytelling Style)

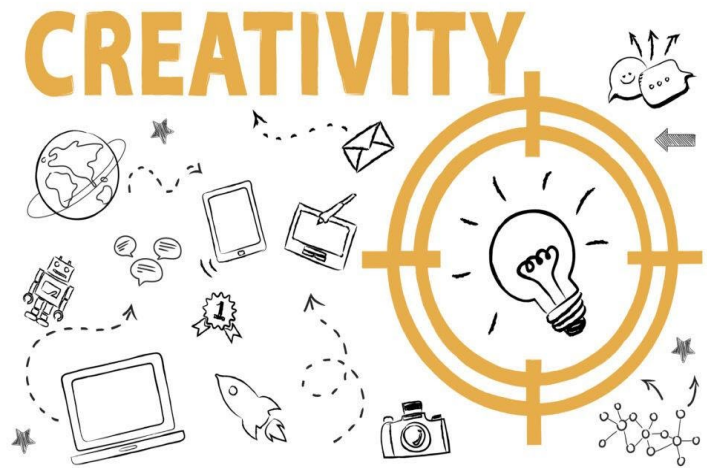
การพูดในลักษณะที่สร้างความเชื่อมโยงด้านอารมณ์กับผู้ฟังอย่างสูงสุด และดึงดูดให้ผู้ฟังอยู่กับคุณตั้งแต่ต้นจนจบ โดยส่วนใหญ่จะเล่าเรื่องด้วยปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ดึงให้ผู้ฟังอยู่ในภาวะตั้งแต่วินาทีแรกแล้วค่อยๆเพิ่มระดับเรื่องราวความเข้มข้นไปที่ละขั้น จริงๆแล้วการพูดลักษณะนี้จะเหมาะกับหลายๆสถานการณ์ที่มีระยะเวลาค่อนข้างมาก อย่างการพูดแบบ TED Talk และไม่ควรใช้กับสถานการณ์ที่เป็นทางการมากๆ อย่างเช่น การนำเสนอข้อมูลของงาน การขายงานลูกค้า หรือการฝึกสอนทักษะด้านต่าง ๆ

3. การสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของมนุษย์ที่จะคิดแก้ปัญหาและพัฒนาจนสามารถประดิษฐ์ผลิตผลใหม่ๆ การคิดริเริ่มใน สิ่งที่แปลกใหม่ เพื่อสนองความต้องการของตนเองและสังคม ดังนั้น การริเริ่มสร้างสรรค์จึงเป็นการกระทำที่ก้าวหน้าแปลกจากเดิม ดีขึ้น งดงามยิ่งขึ้น หรือมีคุณค่ายิ่งขึ้น

การที่มนุษย์รู้จักการสร้างสรรค ทำให้โลกได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ มีความเจริญก้าวหน้าจนถึงปัจจุบัน และเชื่อว่าโลก จะเปลี่ยนไปสู่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไปในอนาคตอย่างไม่หยุดยั้ง トラบใดที่ยังมีการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง จุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ในโลกนี้ เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษของมนุษย์ จึงมีการศึกษาและ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของคนเรา ให้เจริญงอกงาม เพื่อเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง เนื่องจากความคิด สร้างสรรคสามารถที่จะฝึกฝน ทดลอง ปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์ และนำไปสู่การค้นพบแนวทางใหม่ๆ เพื่อการสร้างงานต่อไป

ความคิดสร้างสรรค์ คือ การคิดอย่างรอบด้าน คิดสิ่งใหม่ๆ ที่ช่วยแก้ไขปัญา ทำให้มีสิ่งที่ดีๆ เกิดขึ้น และมีประโยชน์ต่อตนเอง หรือผู้อื่น หรือต่อสังคม เป็นการคิดเชิงบวก สร้างประโยชน์และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาได้

. ความคิดสร้างสรรค์จะก่อเกิดได้ ต้อง

มีต้นแบบ เป็นแนวทางให้เห็น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันช่วยก่อให้เกิดการจุดประเด็นความคิดใหม่ๆ มองเห็นมุมมองใหม่ๆ อ้างอิงจากประสบการณ์เดิมที่เคยมี พัฒนาต่อยอดไปสู่สิ่งใหม่ๆ ที่ดีกว่าผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะที่ เป็นตัวของตัวเอง มีความอิสระในตัวเอง มีความมุ่งมั่นทุ่มเท ทำงานที่ตัวเองสนใจอย่างหนัก มีความกระตือรือร้น ชอบเรียน ชอบค้นหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว มีความคิดที่ครอบคลุม หลากหลาย มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา มีสมาธิ ชอบคิดและทำสิ่งใหม่ๆ มีความอดทน ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงได้ เป็นคนคิดนอกกรอบ ไม่ชอบกฎ ระเบียบ เป็นคนคิดบวกและอารมณ์ดี มีจินตนาการ สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ต้องประกอบไปด้วย บรรยากาศที่เอื้อในการเรียนรู้ เปิดกว้างทางความคิด ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายในวิธีการ ไม่มีการตัดสินถูกผิดในเรื่องความคิด เปิดโอกาสให้มีการเสนอความคิด มีการเอาใจใส่และตอบคำถาม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดต่อเนื่อง ทำให้เห็นประโยชน์ในความคิด ชี้แนะแนวทางที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการกล้าคิดในสิ่งแปลกใหม่การที่สังคมให้เสรีภาพในการแสดงออก ให้รางวัลสำหรับแนวคิดที่หลากหลาย ส่งเสริมความแตกต่างทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการแข่งขันกันอย่างเสรี จะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ ทำให้กล้าที่จะเสนอแนวคิด กล้าที่จะเรียนรู้ค้นพบ หรือสร้างสิ่งใหม่ๆ

กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์นั้นต้องประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ มิติด้านเนื้อหา ต้องมีข้อมูลที่ป้อนเข้าไปมากพอที่จะผลิตความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้ มิติด้านวิธีคิด ต้องมาจากการสะสมข้อมูลต่างๆ และสามารถประมวลผล นำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มิติด้านผลของการคิด เป็นการเชื่อมโยงมิติด้านเนื้อหาและมิติด้านวิธีคิดเข้าด้วยกัน จนกลายออกมาเป็นความคิดต่าง ๆ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้อง ประกอบไปด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ในส่วนของความคิดคล่องแคล่วนั้น หมายถึงความคล่องแคล่วในการใช้ถ้อยคำ การโยงความสัมพันธ์ การแสดงออก การคิดความคิดยืดหยุ่นคือ ความคิดยืดหยุ่นในทันทีทันใด ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลงความคิดละเอียดลออ คือความไวต่อปัญหา การให้นิยามใหม่ การซึมซาบ การทำนาย การมีอารมณ์ขัน ความมุ่งมั่นกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย ขั้นตอนเตรียมข้อมูล ขั้นฟักตัว ขั้นกระจ่าง และขั้นพิสูจน์ให้เห็นจริงโดยการดำเนินการการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีขั้นตอนคือ การชี้ถึงปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การใช้ความคิด การคิด การสังเคราะห์ การประเมินผล

กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีขั้นตอนคือ การพบความจริง การพบปัญหา การตั้งสมมติฐาน การพบคำตอบ การยอมรับผลการค้นพบ เมื่อมีความคิดสร้างสรรค์ สิ่งที่มาตาม ก็คือการวัดและประเมินผล ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ หรือสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อไป เป็นการพัฒนาและทำให้ความคิดสร้างสรรค์กลายเป็นรูปธรรม มองเห็น จับต้องได้ ไม่ใช่แค่ความคิดเลื่อนลอย มองเห็นประโยชน์ และคุณค่าได้อย่างชัดเจน นำความคิดสร้างสรรค์ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ และสร้างคุณค่าต่อไป เป็นการสนับสนุน ส่งเสริมให้ทุกคนหันมาให้ความสนใจกับเรื่องการคิดสร้างสรรค์ สร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจำนวนมากพยายามศึกษาค้นคว้า อธิบายความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายท่าน ซึ่งต่างก็มีแนวคิดและหลักการทั้งสอดคล้องกันและแตกต่างกัน ผู้เขียนจึงได้วิเคราะห์และสรุปแนวความคิดของการให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1) ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากจินตนาการ (Imagination Creative) ดังแนวคิดของออสบอร์น (Osborn, 1963, p. 22) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึงจินตนาการประยุกต์ (Applied imagination) ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ ซึ่งความคิดจินตนาการเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับวินิซ สุธาร์ตน์ (2547, น. 164) วีระ สุดสังข์ (2550, น. 49) และประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551, น. 186) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการจินตนาการโดยอาศัยประสบการณ์เดิม คือ ความรู้ ข้อมูล และข่าวสาร ก่อให้เกิดการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เป็นผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อันเป็นประโยชน์แก่สังคม ประเทศ และมนุษยชาติ กล่าวโดยสรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากจินตนาการหมายถึง ความสามารถในการจินตนาการของมนุษย์โดยอาศัยประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เพื่อการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์การค้นพบ สิ่งใหม่ ๆ

2) ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากการเชื่อมโยงทางความคิด (Association Creative) ดังแนวคิดของ วอลลาซและโคแกน (Wallach & Kogan, 1965, pp. 13-14) เมดนิค (Mednick, 1962, p. 196) และเทรฟฟิงเจอร์ และคนอื่น ๆ (Treffinger et al., 2000, p. 7) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ สอดคล้อง กันว่า หมายถึงความสามารถคิดหาคำตอบหลาย ๆ คำตอบต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เรียกว่า “การคิดแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์” เมื่อระลึกถึงสิ่งใดได้ก็จะเป็นสะพานเชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่น ๆ เช่น เมื่อนึกถึงปากกาก็นึกถึงกระดาษ ดินสอ โต๊ะ ตำรา ห้องเรียน เป็นต้น คำที่ระลึกได้จำนวนมากต่างก็เป็นความคิดรวบยอด (Concept) ที่เก็บไว้ในสมองของคนเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นก็จะตอบสนองออกมา ยิ่งคิดได้มากเท่าใดก็ยิ่งแสดงถึงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากการเชื่อมโยงทางความคิดหมายถึง ความสามารถในการคิดหาคำตอบด้วยการเชื่อมโยงความคิดแบบลูกโซ่ต่อเนื่องจนได้คำตอบใหม่ ๆ และมากขึ้นอันแสดงให้เห็นความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

3) ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากการคิดเชิงปัญญา (Intelligence Creative) ดังแนวคิดของแอนเดอร์สันและคนอื่น ๆ (Anderson et al., 1970, p. 90) ทอร์เรนซ์ (Torrance, 1974, p. 8) คอร์ท (Court, 1998, p. 144) ไอเซนคและเคน (Eysenck & Keane, 2000, p. 427) ได้ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึง ความสามารถในการคิดเชิงปัญญาด้วยความฉลาดรอบรู้ของบุคคลที่ไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่ขาดหายไป มีการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ความรู้เดิม เพื่อสร้างรูปแบบ ใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลิตผลใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพ และประโยชน์ล้ำหน้าความคิดเดิม ซึ่งบุคคลสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ได้หลายแบบโดยไม่มีขอบเขต เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นการกระทำที่เลือกมาจากการประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา นอกจากนั้นความคิดสร้างสรรค์ยังมีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลและถือว่า ทุกคนเกิดมาพร้อมกับศักยภาพทางการสร้างสรรค์ที่สามารถพัฒนาได้ในทุกระดับอายุและทุกสาขาวิชา

กล่าวโดยสรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากการคิดเชิงปัญญา หมายถึง ความฉลาดรอบรู้ของบุคคลอย่างฉับไวเป็นการรวบรวมความรู้ประสบการณ์เพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิด ผลิตผลงานใหม่ ๆ ที่ล้ำหน้าความคิดเดิมที่มีอยู่

4) ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากกระบวนการของสมอง (Brain Creative) ดังแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford, 1977, p. 161) และเวสเคาท์และสมิท (Wescout & Smith, 1967, p. 16) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันทั้งสองคนต่างให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์แตกต่างจากบุคคลอื่นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่จะคิดได้หลายทิศทางหรือแบบอนกนัย (Divergent Thinking) แล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปแบบใหม่ นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมถึงการคิดค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วง สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546, น. 7) อารี พันธุ์มณี (2546, น. 10) ลักษณะ สรีวัฒน์ (2549, น. 137) และสุคนธ์ สนิธพานนท์ และคนอื่น ๆ (2551, น. 30) ได้ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์สรุปได้ตรงกันไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกล หลายแง่มุมหลายทิศทางหรือแบบอนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม เป็นการ

คิดที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือเป็นการดัดแปลงปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม หรือประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำของเดิมและเป็นการคิดไม่ซ้ำผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากกระบวนการของสมอง หมายถึง ความสามารถกระบวนการคิดของสมองแบบกระจายความคิดได้กว้างไกลหลายแง่มุม (Divergent Thinking) เพื่อนำไปสู่การจัดรูปแบบความคิดใหม่ ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมให้เกิดขึ้นโดยไม่ซ้ำแบบใคร

จากความหมายความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ลักษณะที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้นำเสนอสรุปไว้ ดังภาพที่ 1 ความหมายความคิดสร้างสรรค์ 4 ลักษณะ

จากการวิเคราะห์ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นทั้ง 4 กลุ่มมีความเชื่อมโยงกันได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึง ความสามารถในการจินตนาการของมนุษย์เพื่อคิดหาคำตอบด้วยการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ผ่านกระบวนการคิด ของสมองที่หลากหลายทิศทางเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการสร้างสรรค์ความคิด ผลงานงานใหม่ ๆ ที่ล้ำหน้าความคิดเดิมที่มีอยู่อันแสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

3.1 ความสำคัญของการคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ โดยเฉพาะการดำรงชีวิตในศตวรรษ ที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งการใช้ชีวิตและการทำงาน ลักษณะงานที่เคยเห็นในอดีตจะไม่มีให้เห็นอีกต่อไปในอนาคต ด้วยความเจริญรุดหน้าทำให้โลกในวันนี้ มีแต่จะแคบลง ด้วยเหตุที่ประเทศเปรียบเหมือนชุมชนที่มีการเชื่อมต่อทั่วถึงกันมากขึ้น อันเป็นผลมาจาก การพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมโลกจึงเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในยุคนี้จึงนับได้ว่าเป็นยุคของการปฏิวัติทางความคิดของการทำงานและการใช้ชีวิต อย่างสิ้นเชิง ดังที่ฟลอริดา (Florida, 2005, p. 123) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันได้ประกาศว่า “ยุคของอุตสาหกรรม” (Industrial Age) ได้ตายไปแล้วและได้เกิด “ยุคของความคิดสร้างสรรค์” (Creative Age) ขึ้น เขาได้ชี้ให้เห็นถึงการลดลงของแรงงานภาคอุตสาหกรรมการผลิตในช่วงปี ค.ศ.1920 จาก 40 เปอร์เซ็นต์ เหลือเพียง 26 เปอร์เซ็นต์ในปี ค.ศ. 1999 ขณะที่แรงงานในภาคความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับงานด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรม คอมพิวเตอร์ ศิลปะ การออกแบบ และความบันเทิงจากเดิมมี 16 เปอร์เซ็นต์ ในปี ค.ศ. 1920 เพิ่มขึ้นเป็น 43 เปอร์เซ็นต์ ในปีค.ศ. 1999 ตามรายงานของกระทรวงแรงงานของสหรัฐ (US Department of Labor) ขณะที่การใช้แรงงานในส่วนงานเทคโนโลยีกำลังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานสูงมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่มีทักษะขั้นสูง ความคิดสร้างสรรค์จึงควรเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของเราที่จะนำความคิดสู่การเปลี่ยนแปลงนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อแข่งขันได้ ฟลอริดา (Florida) กล่าวเพิ่มเติมว่าทุกวันนี้คนงานที่เป็นนักคิดเหล่านี้จะมีทักษะเฉพาะที่มีส่วนช่วยฟื้นฟูระบบงานขององค์กรได้

สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของเขาที่พบว่าโลกทุกวันนี้มีการแข่งขันที่จะดึงดูดนักคิดสร้างสรรค์ (Creative Class) เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันและได้เปรียบคู่แข่งชั้นนั้นเอง

ด้วยความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวว่ามีผู้ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสำคัญไว้หลายท่านสามารถสรุปความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ได้ 4 ระดับ ดังนี้

1) ความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล ความคิดสร้างสรรค์กับตัวบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลเป็นแหล่งกำเนิดความคิดสร้างสรรค์ ดังคำกล่าวของศิลปินนักวาดภาพที่ยิ่งใหญ่ ปาโบล ปิกัสโซ (Pablo Picasso) ที่กล่าวว่า “เด็ก ๆ ทุกคนคือ ศิลปิน แต่ปัญหาคือว่าจะรักษาความเป็นศิลปินนี้ได้อย่างไรเมื่อคุณเติบโตขึ้น” คำกล่าวนี้มีความหมายอย่างยิ่งสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน การพัฒนาเด็กควรตระหนักในข้อนี้ เพื่อรักษาและยกระดับความคิดสร้างสรรค์ที่ทุกคนมีอยู่ในตัวให้เป็น ผู้มีความคิดริเริ่ม ความกระตือรือร้น ความเป็นผู้นำ การกล้าได้กล้าเสีย สามารถแก้ปัญหา สร้างความแตกต่าง และโอกาสสำหรับชีวิตในอนาคตได้ (Mellou, 1996, p. 119) ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ต่อปัจเจกบุคคลนี้จึงก่อให้เกิดผลสำเร็จนานับประการในแต่ละบุคคลเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ สามารถพัฒนาตน พัฒนางาน มีโอกาสได้ใช้ความสามารถต่าง ๆ อย่างเต็มศักยภาพ สามารถสร้างสรรค์ผลงาน หรือนวัตกรรมต่าง ๆ เป็นประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความสำคัญต่อองค์กร ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นบริษัท ธนาคาร หรือโรงงานผลิตสินค้าทุกชนิด ล้วนแล้วแต่ใช้เทคนิคการคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิจัยพัฒนา วางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ และการทำแผนการตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ขององค์กร การพัฒนาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ และการออกแบบจัดการองค์กรอย่างสร้างสรรค์ (Eleni, 2000, p. 5) องค์กรจึงได้เน้นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ และปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ขององค์กร อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างประสิทธิผลให้แก่องค์กร ด้วยการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศในการทำงานที่มีลักษณะเปิดกว้างทางความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน มีความสุขและสนุกสนานในการทำงาน เปิดช่องทางของการสื่อสารภายใน มีความไว้วางใจ ยอมรับความล้มเหลว พร้อมรับข้อมูลจากภายนอกองค์กร ให้อิสระในการทดสอบความคิดใหม่ ๆ เป็นต้น ตัวอย่างได้แก่บริษัทเฟซบุ๊ก (Facebook Company) จะมีสโลแกน (Slogan) ของบริษัทว่า “เหลืออีกแค่ 1 เปอร์เซ็นต์ก็จะสำเร็จแล้ว” (This journey is 1 % finished) เขาจะสร้างบรรยากาศองค์กรที่เน้นให้พนักงานมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องรอความเห็นจากผู้บริหาร ไม่มีกระบวนการใดมาขัดขวางการทำงาน นอกเหนือจากนี้บริษัทจะมีสิ่งอำนวยความสะดวก โรงอาหารบริการสามมือ ขนม น้ำหยิบรับประทานได้ทั้งวัน ร้านตัดผม ร้านซักผ้า บริเวณพักผ่อนดูทีวี เครื่องเล่นเกม หน้าผาจำลองให้พนักงานได้ปีน เป็นต้น ปัจจุบันสำนักงานใหญ่ของบริษัทเฟซบุ๊กมีพนักงาน 12,691 คน (Facebook, 2015)

3) ความสำคัญต่อประเทศชาติ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกุญแจสำคัญต่อการเติบโตของประเทศชาติ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะประเทศใดมีประชากรที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนมากจะช่วยยกมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนในประเทศให้เจริญก้าวหน้าพาประเทศชาติเกิดการพัฒนา ดังคำกล่าวของกิล

ฟอร์ด (Guilford, 1959, p. 2) ที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ต่อประเทศชาติ ว่า “การรักษาประเทศชาติได้อยุ่รอดปลอดภัยไม่ได้ขึ้นอยู่กับประเทศนั้นมีคนในชาติที่มีความสามารถทางสติปัญญาจำนวนมาก แต่ประเทศนั้นต้องการคนที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ เพราะจะสามารถทำประโยชน์ได้อย่างมากมาย” ด้วยว่าการเจริญเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติในยุคศตวรรษที่ 21 นี้จะอยู่ภายใต้คำว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) เป็นรูปแบบแนวคิดแบบองค์รวมใน การจัดการความซับซ้อนของความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคมเพื่อเชื่อมต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก (Unctad, 2008, p. 4) ในประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศ ได้เห็นความสำคัญของการลงทุนพัฒนาประชากรเพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อการสร้างชาติ โดยให้ทุกภาคส่วนของประเทศทุกระดับที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดดำเนินงานสนับสนุนการลงทุนในการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบให้คนหนุ่มสาวเพื่อเป้าหมายนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ได้รับการจ้างงาน สร้างรายได้ทั้งแก่ตนเองและสร้างการส่งออกของประเทศให้เป็นเศรษฐกิจมวลรวมของชาติ 19

4) ความสำคัญต่อมวลมนุษยชาติ โลกมนุษย์ต้องการผู้ที่สามารถคิดเพื่อคนอื่น ๆ สามารถสร้างสิ่งใหม่ ๆ ตามความคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อการดำรงชีวิต และพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม รวมถึงมีความสามารถในการพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ และพัฒนาโลกที่เราอยู่ให้มีลักษณะที่เหมาะสมมากที่สุด มนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตเพียงชนิดเดียวในโลกที่มีความคิดสร้างสรรค์ หากขาดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ มนุษย์ก็คงไม่อาจดำรงชีวิตและสืบเผ่าพันธุ์ได้เพราะสรีระของมนุษย์มีความบอบบางและอ่อนแอ แต่ธรรมชาติได้ให้มนุษย์มีสมองและความคิดจึงทำให้มนุษย์มีวิวัฒนาการดีขึ้นเป็นลำดับ ไม่ดำเนินชีวิตอย่างซ้ำซากจำเจแต่คิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ปลอดภัยป้องกันตนเองได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ ดังคำกล่าวของเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward de Bono) ว่า (Folorunsho, 2014, p. 34) “ไม่มีข้อสงสัยในความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ เพราะได้ช่วยให้มนุษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงค่าที่สุด หากปราศจากความคิดสร้างสรรค์โลกคงจะไม่มีก้าวหน้า และมนุษย์จะทำชีวิตซ้ำไปซ้ำมาในแบบเดิม ๆ ตลอดยาวนาน”

ดังเช่นการค้นพบของนักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่หลายคนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของมวลมนุษยชาติในทางที่ดีขึ้น ดังเช่น ไอแซก นิวตัน (Isaac Newton) ผู้คิดค้นกฎแรงโน้มถ่วง กล้องโทรทรรศน์แบบสะท้อนแสง และเป็นเจ้าทฤษฎีแคลคูลัส ด้วยความสามารถอันรอบด้านของบุคคลท่านนี้ ที่ได้คิดค้นและประดิษฐ์สิ่งที่มีประโยชน์อย่างมากมายให้แก่คนรุ่นหลัง และ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักคิดที่ยิ่งใหญ่ในศตวรรษที่ 20 ผู้ค้นพบทฤษฎีสัมพัทธภาพ (Theory of Relativity) ซึ่งทฤษฎีนี้ได้นำไปสู่การค้นคว้าเรื่องพลังงานปรมาณูในเวลาต่อมา เป็นต้น

จากความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของบุคคล นับเป็นคุณลักษณะของความสามารถที่มีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นตั้งแต่เยาว์วัย เพราะบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาอุปสรรค สร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความ

สุนทรียภาพ และความพึงพอใจในชีวิตอย่างเป็นสุข และยังก่อให้เกิดความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ นำพาไปสู่การเปลี่ยนแปลง สังคม ประเทศชาติ และมวลมนุษยชาติ เพื่อก้าวสู่นาคตอย่างทันสมัยและทันเหตุการณ์

3.2 ประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์มีประโยชน์มากมายต่อมวลมนุษยชาติและสังคมของเราเพราะพลังความคิดสร้างสรรค์ในมนุษย์เรานั้นย่อมสร้างความเจริญรุ่งเรืองในงานทุกสาขาโดยเฉพาะในด้านธุรกิจการค้าเพราะโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ การแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับประเทศและระดับโลกสูงมากขึ้น คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ย่อมมีโอกาสก้าวหน้าได้อย่างไม่หยุดยั้ง ดังที่นิพาดา เทวกุล (2554) และชัค (Chuck, 2011) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความคิดสร้างสรรค์ไว้สอดคล้องกันสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สร้างความสนุก การที่มนุษย์ต้องคิดอะไรใหม่ ๆ อยู่เสมอย่อมเป็นเรื่องสนุกและเพลิดเพลินเพราะทำให้ชีวิตไม่จำเจจึงเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องค้นหาวิธีการคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนความคิดเก่า ๆ สำหรับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2) สร้างความฉลาดเฉียบคม การฝึกการคิดหรือพยายามคิดเรื่องที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นประจำ จะทำให้เกิดความเฉียบแหลมในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

3) สร้างความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือ เมื่อใดก็ตามที่เราพัฒนาขีดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จนสามารถเผชิญหน้าและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น ก็จะกลายเป็นผู้นำทางความคิด เพิ่มความเชื่อมั่นและความภูมิใจในตนเองเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ

4) สร้างความคิดใหม่เสมอ การฝึกการคิดหรือพยายามคิดเรื่องที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นประจำ จะทำให้เกิดความเฉียบแหลมในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นแล้วยังได้พัฒนาสมองหรือระบบการคิดของตนเองด้วยได้แนวทางการแก้ปัญหาและเกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ

5) สร้างรายได้ บุคคลที่มีความกล้าหาญทางความคิดจะนำไปสู่ช่องทางที่สร้างรายได้ด้วยผลิตภัณฑ์ต้นแบบไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือนซึ่งงานได้จริงจากความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ

6) สร้างโอกาสทางธุรกิจใหม่ โลกปัจจุบันเกิดความเปลี่ยนแปลง มีความสลับซับซ้อน และการแข่งขันสูงมากขึ้น การแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิม ๆ มักใช้ไม่ได้ผล ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์จะค้นหาแนวทางแก้ปัญหาใหม่ ๆ เพื่อนำผลที่ได้เป็นสินทรัพย์ทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Assets) เพื่อพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางธุรกิจใหม่ เอื้อให้เกิดการสร้างรายได้ และพัฒนาสังคมโดยรวม

7) สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ บุคคลที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมได้นั้น มักเป็นบุคคลที่ “ไม่พึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมี” จึงทำให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่ หากไม่มีการพัฒนาเท่ากับเป็นการเดินถอยหลังไปเรื่อย ๆ เพราะเมื่อมีสินค้าที่ดีกว่าใหม่น่าสนใจกว่า ย่อมดึงดูดใจผู้บริโภคได้มากกว่า

8) สร้างองค์กรความคิดสร้างสรรค์ ในปัจจุบันแทบทุกอาชีพต้องพึ่งพาบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะทุกองค์กรต่างต้องพัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่นาคต เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องค้นหาวิธีการคิดใหม่ ๆ

ขึ้นมาทดแทนความคิดเก่า ๆ ความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้พยายามมองปัญหาที่เกิดขึ้น28 ในบริบทที่เป็นอยู่ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาอาชีพตนเองได้อย่างประสบความสำเร็จและยังพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3.3 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Development of Creativity)

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวทุกคนและสามารถส่งเสริมให้พัฒนาสูงขึ้นได้ ดังที่ ทอร์เรนซ์ (Torrance, 1965) สนับสนุนว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอนฝึกฝนและฝึกการปฏิบัติที่ถูกต้องวิธีและเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยได้ ก็ยิ่งจะเป็นผลดีมากเท่านั้น ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากได้รับประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมและต่อเนื่องกันเป็นลำดับ ก็นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมา

ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้มีความคิดสร้างสรรค์ เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง และสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ให้ประเทศชาติ เจริญก้าวหน้า

4. ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ

4.1 รูปแบบความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อชีวิตคนเรามาก ความเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้น ล้วนเกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของคน ซึ่งนอกจากจะทำให้โลกมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นแล้วยังช่วยให้คนมีวิธีคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ถ้าคนได้ฝึกการคิด และคิดได้อย่างสร้างสรรค์มาแล้ว ปัญหาทุกอย่างย่อมมีทางแก้ไข เช่น การแข่งขันทางธุรกิจด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ หากปราศจากความคิดสร้างสรรค์แล้ว แรงจูงใจในการซื้อสินค้าก็น้อยลงไปด้วย ในขณะที่คู่แข่งของเราพัฒนาตนเองดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผลิตภัณฑ์ของเราก็อาจล้าสมัยไปแล้วก็ได้ในโลกปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์ ไม่ได้เป็นแค่เพียงสิ่งที่ดีที่เรามีอยู่ในตัว แต่มันเป็นปัจจัยของความอยู่รอดเลยทีเดียว ซึ่งสามารถแสดงออกได้หลายวิธีการดังนี้

4.1.1 การสร้างสรรค์แบบรูปธรรม (Realistic) หรือการสร้างสรรค์งานแบบเหมือนจริง หมายถึง การสร้างสรรค์รูปตามที่เห็น หรือเหมือนธรรมชาติทั้งรูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก แสงเงา และสีสันท ฯลฯ ซึ่งผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องผสมผสานทักษะ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และอารมณ์ความรู้สึกเพื่อให้งานทัศนศิลป์ มีคุณค่าทางความงาม ความคิด และอารมณ์ความรู้สึกอย่างแท้จริง

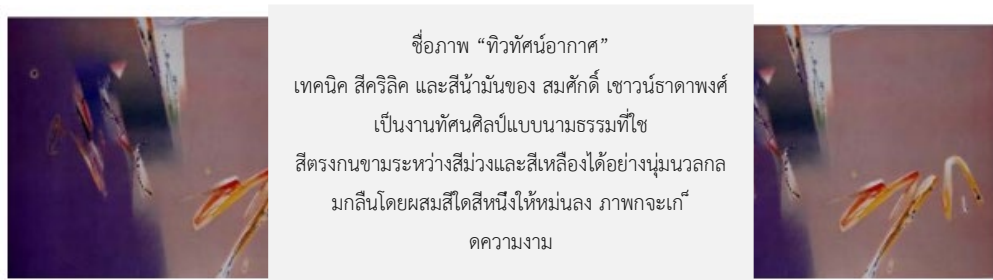
กขัยัฟว ลิ้าขัยัฟว
 ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆัฟว ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั

กขัยัฟว ลิ้าขัยัฟว
 ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั
 ฆอ ุขั ฟัฟขั ฆอ ุขั ฟัฟขั

แนวทางการสร้างสรรค์งานกึ่งนามธรรม

- 1) การกำหนดแรงบันดาลใจ เป็นการแสดงความรู้สึกประทับใจหรือสิ่งสะท้อนใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้จนเกิดประสบการณ์ และจินตนาการ
 - 2) เลือกสรรจุดเด่นมานำเสนอ เป็นการคิดวิเคราะห์จุดเด่นหรือส่วนสำคัญของภาพมานำเสนอประมาณ 3-4 จุด
 - 3) นำจุดเด่นมาจัดลำดับความสำคัญ ให้มีส่วนประธานของภาพเพียง 1 จุด และที่เหลืออีก 2-3 จุด ให้เป็นส่วนรองของภาพ
 - 4) นำส่วนประธาน และส่วนรองมาจัดองค์ประกอบ ให้ภาพมีจุดเด่น ความสมดุล และความกลมกลืน
 - 5) ตกแต่งเพิ่มเติม ให้มี เส้น รูปร่าง รูปทรง สี น้ำหนักและแสงเงาที่ประสานกลมกลืนกัน
- 4.1.3 การสร้างสรรค์นามธรรม (Abstract) หมายถึง เป็นการสร้างสรรค์ที่ไม่มีรูปร่าง รูปทรงที่เหมือนจริง และไม่แสดงเรื่องราว หากแต่ต้องการแสดงอารมณ์ ความรู้ให้ปรากฏในผลงานแทน รูปร่าง รูปทรง และเรื่องราว เช่น งานที่แสดงออกถึงความสนุกสนาน ตื่นเต้น น่ากลัว ความเศร้า ความนุ่มนวล ความแข็งแกร่ง เป็นต้น

แนวทางการสร้างสรรค์งานแบบนามธรรม

1) กำหนดแรงบันดาลใจ เป็นการแสดงความรู้สึกประทับใจหรือสะท้อนใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นอย่างมาก สำหรับงาน แบบนามธรรมไม่เน้นแสดงออกทางเรื่องราว หากแต่จะเน้นอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับความงามเป็นสำคัญ เช่น มีความประทับใจเกี่ยวกับความนุ่มนวล กลมกลืน มุ่งสร้างสรรค์ผลงานให้สามารถสะท้อนความนุ่มนวล กลมกลืนออกมาให้มากที่สุด เป็นต้น

2) แทนค่าความรู้สึกด้วยทัศนธาตุ หรือส่วนประกอบของงาน ได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก และแสงเงา สี ช่องว่าง พื้นผิว ซึ่งทัศนธาตุเหล่านี้จะใช้แทนค่าความรู้สึกที่ศิลปินต้องการ เช่น เส้นโค้งแทนค่าความนุ่มนวล กลมกลืน สีแดงแทนค่าความรัก สีเขียวแทนค่าความสดชื่น และเจริญงอกงาม เป็นต้น

3) นำทัศนธาตุมาจัดองค์ประกอบ เป็นการนำเส้น สี ค่าน้ำหนักที่ใช้แทนค่าความรู้สึกมาจัดองค์ประกอบทาง ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ทัศนธาตุ และองค์ประกอบต่อไป ในขั้นนำเสนอเพื่อให้นักเรียนเข้าใจวิธีการใช้อารมณ์ความรู้สึกและความคิดสร้างสรรค์ในงานของศิลปินเท่านั้น

4) ตกแต่งเพิ่มเติมผลงานให้มีความสมบูรณ์ เป็นการเพิ่มเติม เส้น รูปทรง ค่าน้ำหนัก สี ฯลฯ มาใช้ในการตกแต่งผลงานให้สมบูรณ์ และเกิดคุณค่าทางความงาม และความรู้สึกตามที่ศิลปินตั้งเป้าหมายไว้

4.2 วิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

โดยปกติกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะนั้น ส่วนใหญ่ศิลปินจะเริ่มจากกระบวนการคิดและปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1) วางกรอบแนวทางจากความคิดรวบยอด(concept)ในการสร้างสรรค์จากสิ่งที่ประทับใจ แรงบันดาลใจ(Inspiration) จากเนื้อหาดังกล่าวข้างต้น เพียง 1 ประเด็น (จากแหล่งที่มาของความคิดสร้างสรรค์)

2) ศึกษา ค้นคว้า ทำวิจัย(research)หรือจากผลงานของศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ

3) พยายามสรุปประเด็นทำงานออกมาเป็นลักษณะตัวเองโดยการทดลองเทคนิคที่จะใช้ในการสร้างสรรค์โดย ทำซ้ำ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ อาจนำกล้องดิจิทัล คอมพิวเตอร์ มาช่วยในการ สะเก็ด (Sketch)จนได้ผลเป็นที่พอใจ แล้วนำไปเป็นกลวิธี(Technique)ที่พึงพอใจที่สุดไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชิ้นนั้นๆ

4) คัดเลือกและสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะ เฉพาะตน ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ เช่น ชุด(Series) ละ 10 ชิ้น 20 ชิ้น

5) เริ่มโครงการใหม่(New Project)ใหม่ โดยนำวิธีการสร้างสรรค์จากข้อ 1-4 มาปฏิบัติและต้องสำนึกอยู่เสมอว่าผลงานที่เกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์นั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนารูปแบบที่นำไปสู่สิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ

การพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอก็ต่อเมื่อศิลปินเปิดใจกว้างโดยยอมรับให้อิทธิพลของสิ่งเร้าจากบริบทต่าง ๆ ตลอดจนรูปแบบ (Style) ของศิลปินท่านอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทร่วมในการแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและแรงบันดาลใจในผลงานแต่ละชิ้นของตนเองบ้าง เพื่อให้เกิดผลในด้านพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ สิ่งสำคัญที่สุดคือการสร้างสรรค์ผลงานแต่ละครั้งนั้น ศิลปินจะต้องมีสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายในจิตใจของศิลปินเอง (Intrinsic Value)

4.3 ประเภทความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. ความคิดสร้างสรรค์ทางความคิด (Creative in thinking) คือ การคิดแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนางาน หรือการบริหาร งานให้ประสบความสำเร็จ และเจริญก้าวหน้า รู้จักการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาเพื่อนำมาวางแผนงานต่อไป

2. ความคิดสร้างสรรค์ทางความงาม (Creative in beauty) คือ การสร้างสรรค์ความงามที่แปลกใหม่ให้งดงามและมีคุณค่ายิ่งขึ้น ซึ่งเป็นความคิดสร้างสรรค์ในทางปฏิบัติ เช่น การสร้างสรรค์งานศิลปะ การตกแต่งบ้าน ห้องเรียน สำนักงาน ให้มีความแปลกใหม่

3. ความคิดสร้างสรรค์ทางประโยชน์ใช้สอย (Creative in function) คือ การสร้างสรรค์ดัดแปลงสิ่งต่างๆ ให้มีคุณค่าทางประโยชน์ ใช้สอย เช่น งานสิ่งประดิษฐ์ งานศิลปะที่นำวัสดุต่างๆ ผลิตผลงานขึ้นให้เกิดประโยชน์ใช้สอย เป็นต้น

4.4 กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ

หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองที่คิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ กระบวนการของความรู้สึกรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐาน แล้วค้นพบแนวทางใหม่ ได้ผลลัพธ์ เป็นแนวทางใหม่ การสร้างสรรค์งานศิลปะมีกระบวนการหรือขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1) การรับรู้ (Perception) คือ การที่มนุษย์ใช้ประสาทสัมผัสด้านต่างๆ รับรู้และชื่นชมในธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมรอบตัว ได้แก่ การสัมผัสรับรู้ด้วยประสาทตาในการมองเห็นความงามของธรรมชาติ เช่น ภาพดอกบัวที่ชูช่ออยู่เหนือน้ำ ภาพดวงอาทิตย์ยาม ลับขอบฟ้า และการสัมผัสด้วยประสาทหูในการได้ยินเสียงจากธรรมชาติหรือจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เสียงนกร้องอันไพเราะ และบริสุทธิ์ เสียงน้ำตกกระทบโขดหิน ภาพและเสียงเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้มนุษย์สร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น วาดภาพบันทึกความ งามและความรู้สึกจากธรรมชาติ แต่งเพลงหรือบรรเลงดนตรีบรรยายความงามของธรรมชาติหรือเลียนเสียงธรรมชาติ

2) ประสบการณ์ (Experience) คือ การที่มนุษย์ผ่านภาวะการรับรู้ ได้เห็น ได้ฟัง และได้ปฏิบัติด้วยตนเองมาแล้วบ่อยครั้งจน สังเกตเป็นประสบการณ์และความชำนาญ เช่น ศิลปินมีใจรักและชื่นชมความงาม

ของธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกไม้ นานาพรรณ จึงมักจะ เข้าไปสัมผัสชื่นชมกับความงามของธรรมชาติเหล่านั้น และนิยมถ่ายทอดความงามด้วยการวาดภาพ จึงเกิดประสบการณ์และความ ชำนาญในการวาดภาพธรรมชาติ เป็นพิเศษ ศิลปินบางคนมีความเจนจัดในการวาดภาพสีน้ำ นักเรียนอาจวาดภาพจากประสบการณ์ใน ชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3) จินตนาการ (Imagination) คือ การคิดสร้างภาพในจิตใจก่อนที่จะสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน ศิลปะโดยมีพื้นฐานมาจากการ ได้สัมผัส รับรู้ธรรมชาติและสภาพแวดล้อมจนเกิดแรงบันดาลใจในการ สร้างสรรค์งานศิลปะ สังเกตเป็นประสบการณ์และความชำนาญ ขยายผลเป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะด้วยจิต นาการ มิใช่เพียงการถ่ายทอดจากประสบการณ์และจากสิ่งที่ตามองเห็นเท่านั้น แต่เป็นการ แสดงออกจาก ภายในสู่ภายนอก สะท้อนความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระและหลากหลาย ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพการรับรู้ แรงบันดาลใจ และประสบการณ์ของผู้สร้างสรรค์งานที่แตกต่างกัน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัลลภ ปิยะมโนธรรม (2528 : 36) ได้กล่าวว่าคนที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก มักเก็บกดความรู้สึกที่ แท้จริงเอาไว้จนกลายเป็นนิสัยติดตัวจนทำให้ไม่รู้ว่าตนเองมีความสามารถแค่ไหน ต้องการอะไรและตนเองคือ ใคร อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีปัญหาการปรับตัว มีความ ขัดแย้งในใจไม่สามารถตอบสนองความต้องการ ของตนเองได้และทำให้เป็นผู้ที่ไม่มีความสุขประสบความสำเร็จในชีวิตได้นอกจากนี้หากสมาชิกกลุ่มทำงาน มี ความไม่กล้าแสดงออกก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการระดมความคิดเป็นบ่อเกิดให้มีการเผด็จการทาง ความคิด และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกบางคนฉวยโอกาสแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนได้อันเป็นวิธีการดา เนินงานแบบประชาธิปไตยจอมปลอมได้ดั่งนั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกนั้นเป็นอุปสรรคสำคัญ ต่อบุคคลในด้านความสุขความสำเร็จในการดำเนินชีวิตต่อสังคมในด้านประสิทธิภาพของงาน และขัดต่อ รูปแบบการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย จากการที่มีผู้กล่าวมาแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมกล้า แสดงออกเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะสามารถทำให้คนมีประสิทธิภาพและคุณภาพของสังคมได้

นภาพร พุ่มฤกษ์ (2529 : 33-34) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็น การป้องกันแก้ไข และส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา ตลอดจนพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ อีกประการหนึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ได้ พบว่านักเรียนในระดับนี้ยังมีพฤติกรรมที่ไม่กล้าแสดงออกอยู่หลายคน โดยเฉพาะด้านการเข้ากลุ่มกับเพื่อน ๆ หรือด้านแสดงความคิดเห็นมักไม่ค่อยกล้าแสดงออก หรือออกมากกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยความประหม่า อาย ไม่ยอมพูด หรือพูดแต่เสียงเบามาก อาจจะทำให้เกิดผลเสียแก่ตัวนักเรียนเองและส่งผลกระทบต่อสังคม ส่วนรวมโดยอ้อมได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะหาวิจัยโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อช่วยส่งเสริม พัฒนาให้นักเรียนให้มีพฤติกรรมกล้าแสดงออก เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมทั้งในและนอก โรงเรียนได้อย่างมีความสุข กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เป็นบุคลากรที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

กัญญารัตน์ วงศ์เชษฐ (2543) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบการใช้กระบวนการกลุ่มในการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ซึ่งหลังการทดลองปรากฏว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกเพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านการพูด การกระทำ และการแสดงความคิดเห็น

จุไรทอง ทองจุไร (2542) ศึกษาผลของการฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกของนักเรียนชาวเขาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 12 คน และใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออก ด้านการพูด การกระทำ และการแสดงความคิดเห็น จำนวน 10 กิจกรรม ทำการฝึกเป็นเวลา 5 สัปดาห์ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนมีคะแนนพฤติกรรมกล้าแสดงออกด้านการพูด การกระทำ และการแสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05รัศมีเชื้อเจ็ดตน (2549) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย จำนวนทั้งหมด 46 คน โดนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 23 คน และกลุ่มควบคุม 23 คน โดยใช้กิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม หลังจากการสิ้นสุดการทดลองพบว่า เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่ดีขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนรายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ ครั้งนี้เพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวโดยการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. วิธีการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การทำวิจัยชั้นเรียนในครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ประชากร นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์
วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1,2 รายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์
สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคปทุมธานี
จำนวน 32 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตถึงพฤติกรรมความกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างเหมาะสม
โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและมีแนวทางในการสร้างแบบสังเกต ดังนี้

2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมก่อน – หลังการเสริมกำลังใจด้วยคะแนนและคำชม มีลักษณะแบบตาราง
โดยมีการประเมินให้คะแนน 5 ระดับ คือ

5	คะแนน	หมายถึง	ระดับการประเมินดีมาก
4	คะแนน	หมายถึง	ระดับการประเมินดี
3	คะแนน	หมายถึง	ระดับการประเมินพอใช้
2	คะแนน	หมายถึง	ระดับการประเมินควรปรับปรุง
1	คะแนน	หมายถึง	ระดับการประเมินต้องแก้ไข

- 2.2 แบบบันทึกการแสดงความคิดเห็นในเรื่องของประโยชน์ ข้อดี และตัวอย่างของผู้ที่มีความกล้าแสดงออก
- 2.3 ตัวอย่างบุคคลต่าง ๆ ที่มีความกล้าแสดงออก
- 2.4 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหน้าชั้นเรียนของผู้เรียนในแต่ละครั้งเพื่อบันทึกความเปลี่ยนแปลง

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

- 3.1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรกล้าแสดงออก
- 3.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกขึ้น
- 3.3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกไปปรึกษา และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ/เพื่อนครู เพื่อประเมินคุณภาพ นำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 ผู้สอนอธิบายถึงความสำคัญของพฤติกรรมกรกล้าแสดงออก ให้นักเรียนเข้าใจ โดยยกตัวอย่าง ประกอบการซักถาม
- 4.2 ฝึกให้นักเรียนออกมานำเสนอผลงานหรือเรื่องราวหน้าชั้นเรียนคน คนละ 5 นาที
- 4.3 ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และบันทึกในแบบสังเกตพฤติกรรมกรกล้าแสดงออก
- 4.4 หลังจากการนำเสนอของนักเรียน ครูให้คำแนะนำเพิ่มเติมแก่นักเรียน เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาในการนำเสนอครั้งต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครูทำการเก็บข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมกรกล้าแสดงออกของนักเรียน ครั้งแรก ครั้งที่ 2 และครั้งต่อ ๆ มา เปรียบเทียบผลการประเมินพฤติกรรมของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)

6.สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ใช้ค่าสถิติร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ได้ผลการวิเคราะห์ การส่งเสริมความกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์หน้าชั้นเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2,3 รายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคพุนรี ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนก่อนการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนก่อนการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้ง

ข้อ	พฤติกรรมที่สังเกต	ผลการสังเกต
1	นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างชัดเจน	ควรปรับปรุง
2	นักเรียนแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสม	พอใช้
3	นักเรียนมีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	พอใช้
4	นักเรียนมีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	พอใช้

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าผลการสังเกตพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนนักเรียนบุคลิกภาพมีความเหมาะสม ความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน มีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียนอยู่ในระดับพอใช้ และกล้าแสดงออกอย่างชัดเจนอยู่ในระดับควรปรับปรุง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้ง

ข้อ	พฤติกรรมที่สังเกต	ผลการสังเกต
1	นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างชัดเจน	ดี
2	นักเรียนแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสม	ดี
3	นักเรียนมีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	ดีมาก
4	นักเรียนมีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	ดี

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าคะแนนทดสอบหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งในการแสดงออกหน้าชั้นเรียนพบว่า ผู้เรียนมีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน ในระดับ ดีมาก กล่าวแสดงออกอย่างชัดเจน การแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสมและความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน อยู่ในระดับ ดี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้ง

ข้อ	พฤติกรรมที่สังเกต	ผลการสังเกต
1	นักเรียนกล้าแสดงออกอย่างชัดเจน	ดี
2	นักเรียนแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสม	ดีมาก
3	นักเรียนมีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	ดีมาก
4	นักเรียนมีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	ดีมาก

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าคะแนนทดสอบหลังการสร้างทัศนคติที่ดีและการฝึกบ่อยครั้งในการแสดงออกหน้าชั้นเรียนพบว่า ผู้เรียนแสดงบุคลิกภาพมีความเหมาะสม มีความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน และมีความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน ในระดับ ดีมาก รวมทั้งกล้าแสดงออกอย่างชัดเจน อยู่ในระดับ ดี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินโดยใช้แบบสังเกต สังเกตการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1,2 รายวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ สาขาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคพุนรี พบว่านักเรียนมีการพัฒนาความกล้าแสดงออกมากขึ้น นำเสนอผลงาน สามารถนำเสนอ การสร้างสรรค์งานศิลปะอย่างสร้างสรรค์ของตนให้ผู้อื่น/ผู้รับสารเข้าใจได้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัจจัยพื้นฐานในการที่ส่งผลให้นักเรียนไม่กล้าแสดงออก จากการทบทวนทำให้ทราบว่าทัศนคติที่ดีส่วนทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกการเสริมสร้างกำลังใจในการเรียนของนักเรียน นักเรียนไม่กล้าแสดงออกเนื่องจากไม่มีการเตรียมตัว เตรียมใจมาก่อน ไม่มีแรงกระตุ้นจากอาจารย์ผู้สอนหรือบุคคลที่รับผิดชอบ ทั้งยังไม่เคยชินกับการเป็นจุดรวมสายตาของคนโดยทั่ว เพื่อนหรือบุคคลที่ร่วมฟังมีรับผิดชอบในการเป็นผู้ฟังที่ดีไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำไปปรับใช้โดยให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอ นำเสนอแนวความคิดของตนในชั้นเรียน ที่มีการสอนโดยใช้เวลาประมาณ 2 นาทีต่อ 1 คน ทั้งในการสร้างสรรค์งาน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำเสนอการสร้างสรรค์ ทั้งถาม-ตอบ กับเพื่อนและครูอย่างเป็นกันเอง รวมถึงมีการประเมินให้คะแนนทุกครั้ง เพื่อเป็นการเห็นสะท้อนการพัฒนาอย่างเห็นภาพกระตุ้นการกล้าแสดงออกของนักเรียน

บรรณานุกรม

- การพัฒนา : ฐานคิดและความหมาย. (ออนไลน์). (พฤศจิกายน 2560).<http://www.epub.rbru.ac.th/pdf-uploads/thesis-158-file03-2016-10-19-12-45-00.pdf>
- ตรรกพร สุขเกษม. การพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออก โดยใช้วิธีการแสดงบทบาทสมมติของนักศึกษา ระดับชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่2/2554 ในบทเรียนเรื่อง “การกำหนดนโยบายสาธารณะ” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://huso.kpru.ac.th/Vijai/classroom/File/Public%20policy.pdf>
- โนวาปิซ. พฤติกรรมมนุษย์ (Human Behaviour). [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก <https://webcache.googleusercontent.com/>
- มณฑารพ กาศเกษม. กล้าแสดงออกที่มีต่อมนุษย์สัมพันธ์ [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=3257>
- มิสวไลนารถ หอดระกูล. การพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 / 4 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม โดยการนำเสนอผลการค้นคว้า
- บุรฉัตร จันทรแดง และคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม Factors that Affecting Behavior Change. [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก [https://so06.tci-thaijo.org > article > download](https://so06.tci-thaijo.org/article/download)
- บำเรอ ศรีสุขใส. การพัฒนาพฤติกรรมการกล้าแสดงออก โดยวิธีการแสดงบทบาทสมมติรายวิชา ศิลปวัฒนธรรมไทย ของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ห้อง 1 สาขาการโรงแรม. [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก <http://58.82.156.60/quality/research/r>
- วิชาวิทยาศาสตร์หน้าชั้นเรียน [ออนไลน์] .เข้าถึงได้จาก http://swis.acp.ac.th/html_edu/acp/temp_research/33.pdf
- อาจารย์สุจิตรา ยางนอก. กระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเครือข่าย การเรียนรู้กับการพัฒนาสังคม
- อภิสิทธิ์ บุรณานนท์. รูปแบบการส่งเสริม. โครงการพัฒนาประมงขนาดเล็ก จังหวัดระนอง.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย

ภาคผนวก ข. ภาพการดำเนินกิจกรรม

ภาคผนวก ก.

เครื่องมือที่ใช้ประกอบการวิจัย

- แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์
- แบบประเมินพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์
- แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหน้าชั้นเรียนของนักเรียนในแต่ละครั้ง

แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์

ชื่อ-สกุล	พฤติกรรม	บุคลิกภาพ การแต่งกาย	มารยาทใน การพูด	การใช้ ภาษา	การเตรียม ความพร้อมในการนำ เสนอ	การแสดงแ นวดคิดอย่าง สร้างสรรค์	รวม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

โดยการประเมินให้คะแนน 4 ระดับคือ

ดีมาก	5	คะแนน	ดี	4	คะแนน
พอใช้	3	คะแนน	ควรปรับปรุง	2	คะแนน
ต้องแก้ไข	1	คะแนน			

เกณฑ์การสังเกต

- บุคลิก การแต่งกาย : มีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่งกายสะอาด ถูกระเบียบ เสื้อไม่หลุดลุ่ย ลอยชาย
- มารยาทในการพูด : มองหน้าและสบตาผู้ฟัง ไม่เหินห่าง แสบสายตาผู้อื่น
- การใช้ภาษา : ชัดเจน ตามหลักภาษา ตัว ร ล คำควบกล้ำ ถ้อยคำข้อความสุภาพ
- วิธีการนำเสนอ : น่าสนใจหลากหลาย เช่น ใช้แผ่นใส รูปภาพ ตั้งคำถาม เล่นเกม ไม่เยิ่นเย้อ
- เนื้อหาที่นำเสนอ : มีสาระสำคัญ ตรงกับหัวข้อเรื่อง ใช้เวลาตามที่กำหนด

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

(นางสาวจุฑารัตน์ มีบุษยา)

...../...../.....

แบบประเมินพฤติกรรมการกล้าแสดงออกหน้าชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์

ชื่อ-สกุล \ พฤติกรรม	กล้าแสดงออกอย่างชัดเจน	บุคลิกภาพมีความเหมาะสม	ความผ่อนคลายเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	ความเชื่อมั่นเมื่ออยู่หน้าชั้นเรียน	รวม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

โดยการประเมินให้คะแนน 4 ระดับคือ

ดีมาก	5	คะแนน
ดี	4	คะแนน
พอใช้	3	คะแนน
ควรปรับปรุง	2	คะแนน
ต้องแก้ไข	1	คะแนน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(นางสาวจุฑารัตน์ มีบุษยา)
...../...../.....

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกหน้าชั้นเรียนของนักเรียนในแต่ละครั้ง

ชื่อ.....ชั้น.....รหัส.....

วัน/เดือน/ปี	ชื่อกิจกรรม	พฤติกรรม	ความคิดเห็น
.....			
.....			
.....			
.....			
.....			

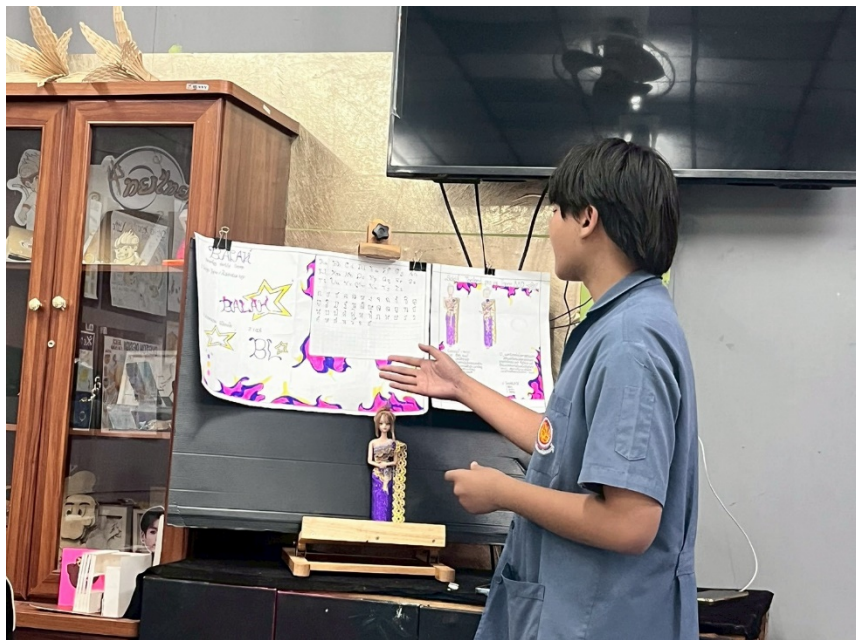
ภาคผนวก ข.

ภาพการดำเนินงานกิจกรรม

- ภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
- ภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2

ภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี

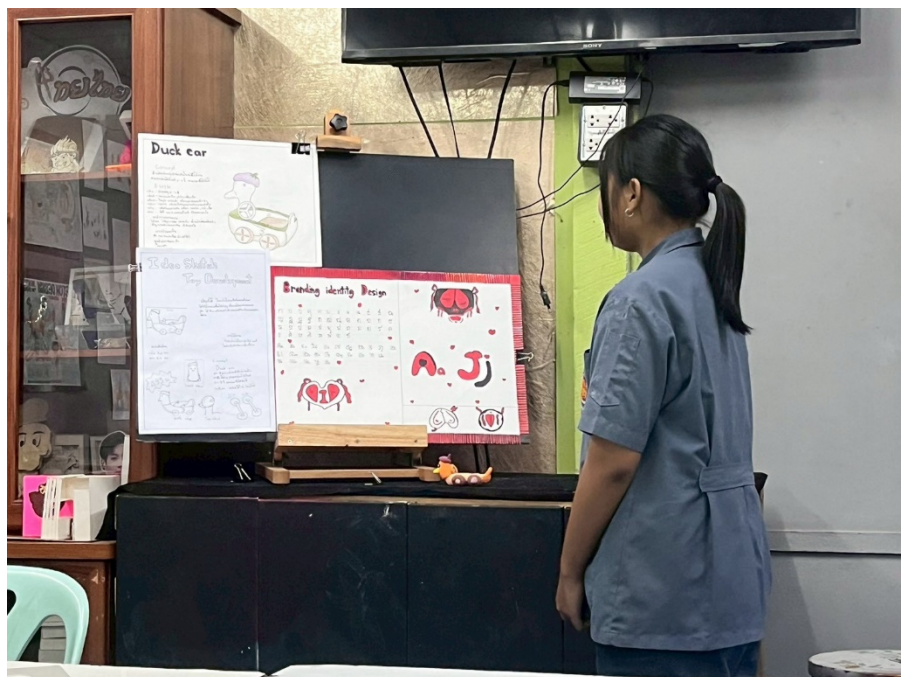
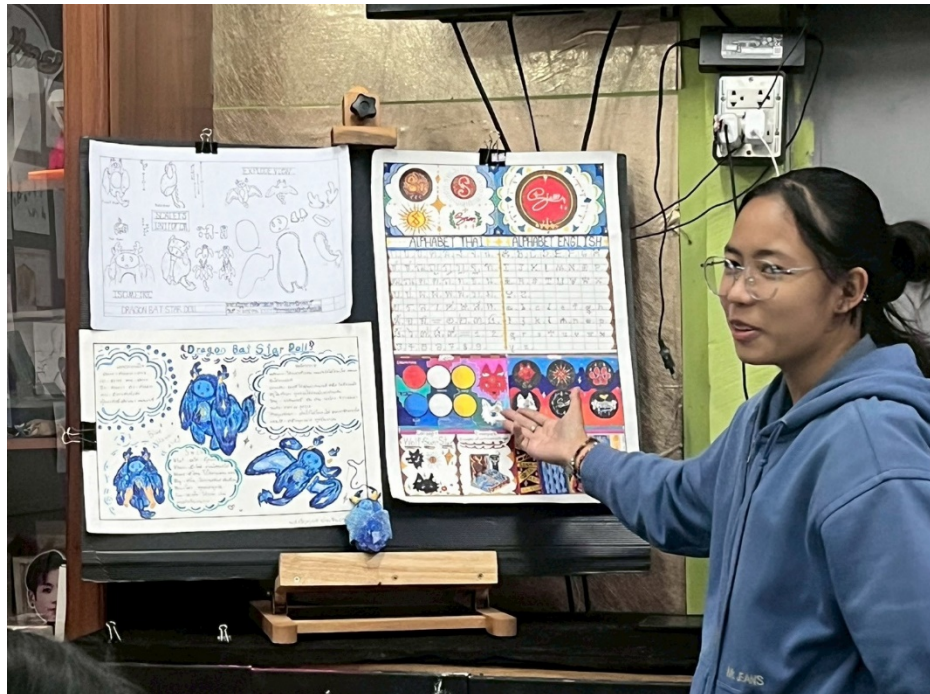

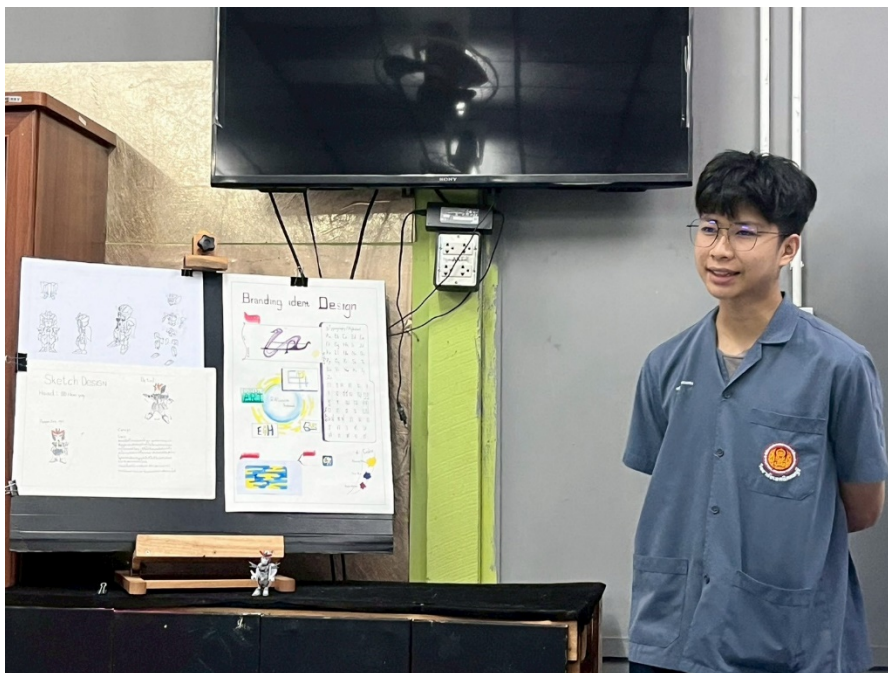

ภาพการจัดการเรียนการสอน วิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2
สาขาวิชาการออกแบบ แผนกวิชาการออกแบบและออกแบบนิเทศศิลป์ วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี

